

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στα πλαίσια της εξασφάλισης και κατοχύρωσης της οικονομικής ελευθερίας του ατόμου και της προστασίας του από τις καταπιεστικές και εξουσιαστικές τάσεις των ιδιωτών, αλλά και του κράτους, που αναπτύσσονται μέσα στα πλαίσια των εργασιακών σχέσεων και των εκμεταλλεύσεων, ο συντακτικός νομοθέτης προέβη στην συνταγματική καθιέρωση μιας σειράς δικαιωμάτων οικονομικού προσανατολισμού και προστασίας της οικονομικής ελευθερίας, έχοντας ως απώτερο στόχο την εξισορρόπηση των αντικρουόμενων συμφερόντων και την ισότητα των μέσων πίεσης των δύο αντίπαλων πλευρών των εργοδοτών και των εργαζομένων. Το δραστηκότερος ίσως μέσο και το ισχυρότερο “όπλο” το οποίο αναγνωρίζει ο συντακτικός νομοθέτης στους εργαζομένους, προς επίτευξη των στόχων τους είναι το δικαίωμα της απεργίας. Στο άρθρο 23 παρ. 2 έχουμε τη ρητή καθιέρωση του συνταγματικού δικαιώματος της απεργίας, γεγονός, που καθιστά πλέον αναμφισβήτητη τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αυτού - σύμφωνα με τις οριοθετήσεις και τους περιορισμούς, που καθορίζει ο ίδιος ο συντακτικός νομοθέτης-, καθ’ όσον η ρητή αυτή καθιέρωση αποτελεί τη νομική προστασία μιας πρακτικής, που σαφώς είχε αμφισβητηθεί στο παρελθόν.

Η ιδιαιτερότητα της φύσης της απεργίας προέρχεται από το γεγονός ότι η ίδια η φύση των εργασιακών σχέσεων στην οποία αναφέρεται έχει κι αυτή κάποιες ιδιαιτερότητες. Η απεργία ουσιαστικά είναι η εξουσία που αναγνωρίζεται στον εργαζόμενο να παρέμβει στο πλαίσιο της σχέσεως εργασίας για να αναστείλει τη λειτουργία του, ασκώντας πίεση μ’ αυτό τον τρόπο στην πλευρά των εργοδοτών και αναγκάζοντάς τους να δεχτούν τους όρους, που αυτοί επιθυμούν. Το ιδιαίτερο δεν είναι ότι η απεργία είναι απλώς μια μορφή εξουσίας αλλά κυρίως ότι αυτή η εξουσία δεν σκοπεύει απλώς στη δυνατότητα αυτοπροσδιορισμού των φορέων της αλλά στρέφεται εναντίον άλλων στους οποίους λειτουργεί επιτακτικά καθώς έχει ως σκοπό την επιβολή σ’ αυτούς της θέλησης άλλων. Μια τέτοια θεώρηση του αντικειμένου ίσως να οδηγούσε στη σκέψη ότι η απεργία αποτελεί ένα δικαίωμα, που παρέχει ιδιαίτερη δύναμη στους φορείς της και εξασθενεί τη θέση των. Όμως αυτό το δραστηκό όπλο έχει κοινωνικών ομάδων κατά των οποίων στρέφεται. αυτή τη λειτουργία, διότι ήρθε να εξισορροπήσει μια προηγούμενη ανισορροπία κοινωνικών δυνάμενων που υπήρχε και θα εξακολουθεί να υπάρχει. Αυτή η ανισορροπία προέρχεται από την κυρίαρχη θέση, νομική, αλλά κοινωνική και οικονομική, που έχει η εργοδοτική πλευρά έναντι των εργαζομένων. Οι εργοδότες ως κύριοι των εκμεταλλεύσεων κατείχαν εκ των πραγμάτων κυρίαρχη θέση έναντι των εργαζομένων, γεγονός, που τους επιτρέπει να επιβάλλουν τη θέλησή τους και να αποτελούν αποκλειστικό ρυθμιστικό παράγοντα των εργασιακών σχέσεων. Λόγω αυτής της ανισορροπίας των δυνάμεων αυτών των συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων αναγνωρίστηκε ως εξισορροποιακό μέσο η αναγνώριση του δικαιώματος της απεργίας στους εργαζομένους, γεγονός που καθιστά σύμφωνη με το ευρύτερο νομιμοπολιτικό πλέγμα την καθιέρωση τέτοιας εξουσίας στα χέρια μιας κοινωνικής ομάδας. Αυτή η εξισορροποιακή λειτουργία της απεργίας συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία των εργασιακών σχέσεων καθώς αποτελεί μέσο άμυνας των εργαζομένων και προστασίας των δικαιωμάτων και συμφερόντων τους αλλά συγχρόνως και μέσο άσκησης πίεσης που μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη καλύτερων εργασιακών όρων. Βέβαια αυτοτελώς νομική κατοχύρωση αυτής της πρακτικής εμπεριέχει τεράστια εξίσου δυναμική καθώς ουσιαστικά καταργεί την παλαιά αντιμετώπιση των εργασιακών σχέσεων ως κυριαρχικών δικαιωμάτων των κυρίων των παραγωγικών μέσων και ενισχύει τη θέση των φορέων της εργασίας, θέση των οποίων καθιστά ισοδύναμη ως προς τον καθορισμό των όρων λειτουργίας των εκμεταλλεύσεων,

γεγονός που συμβάλλει την εξισορρόπηση των δυνάμεων και στην προστασία των εργαζομένων χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αντιθέτως με την πρακτική αυτή η πλευρά των εργοδοτών μειονεκτεί και στερείται μέσων άμυνας, προστασίας και επιβολής των συμφερόντων τους.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Με τον όρο απεργία εννοούμε την άρνηση παροχής της οφειλομένης συμβατικώς συμφωνημένης εργασίας . Δεν αρκεί αυτό όμως για την πλήρωση της έννοιας της απεργίας αυτής πρέπει οπωσδήποτε να έχει συλλογικό χαρακτήρα διότι διαφορετικά η μεμονωμένη άρνηση παροχής οφειλομένης εργασίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απεργία αλλά ως αποχή του συγκεκριμένου εργαζομένου, η οποία δεν εμπίπτει στο προστατευτικό πλαίσιο του αρ. 23 παρ. 2 του Συντάγματος με αποτέλεσμα να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα για μη εκπλήρωση ή πλημμελή εκπλήρωση της συμβατικής υποχρέωσης παροχής εργασίας.

Ομως δεν επαρκεί μόνο το συλλογικό φαινόμενο για να' επέλθει πλήρωση της έννοιας της απεργίας αλλά απαιτείται αυτή η αποχή από τη συμβατικώς οφειλομένη εργασία να έχει κάποιο σκοπό. Δεν εμπίπτει καν στην έννοια της απεργίας η διακοπή της εργασίας χωρίς την προάσπιση κάποιων συμφερόντων ή την διεκδίκηση κάποιων αιτημάτων. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι η απεργία συναρτάται από έλεγχο σκοπιμότητας αλλά μόνο από έλεγχο νομιμότητας.

Εχοντας' τα πρώτα κοινά στοιχεία της απεργίας οδηγούμαστε σε μια ευρεία έννοια της απεργίας η οποία αναφέρεται σ' όλες τις κοινωνικές ομάδες. Η κατ' ευρεία έννοια απεργία περιλαμβάνει όλες τις κοινωνικές ομάδες που προσφέρουν εργασία, με οποιανδήποτε μορφή αυτή μπορεί να παρασχεθεί δηλ. περιλαμβάνει εργαζομένους στον δημόσιο τομέα, εργαζομένους που τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, εργαζομένους που τελούν σε σχέση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών, τις τάξεις των ανεξάρτητων επαγγελματιών, καθώς και κοινωνικές ομάδες διάφορων επαγγελματικών κατηγοριών

Υπό αυτό το πρίσμα έχουμε μια ευρεία έννοια της απεργίας η οποία όμως δεν ταυτίζεται με την έννοια της απεργίας όπως αυτή κατοχυρώνεται στο αρ. 23 παρ. 2 του Ελληνικού Συντάγματος. Σαφέστατα η έννοια της είναι πιο περιορισμένη. Το δικαίωμα αυτό δεν έχει προσλάβει τις διευρυμένες αυτές που προαναφέραμε διαστάσεις παρά μόνο εκείνες που χωρίς να διαταράζουν την ισορροπία των διαπραγματευτικών μερών θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη διαπραγματευτική θέση των εργαζομένων κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την σύναψη των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Η απεργία κατά το Σύνταγμα είναι η συλλογική αποχή από την εκπλήρωση της οφειλομένης συμβατικώς υποχρέωσης προς παροχή εργασίας που αναγνωρίζεται μόνο στους εργαζομένους εκείνους που τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας κι όχι σ' άλλες ομάδες εργαζομένων. Συνταγματικά θεμιτή είναι η απεργία που ασκείται από τις νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις δηλ. το σύνταγμα δεν επιτρέπει την αδέσποτη απεργία αλλά μια συντονισμένη συλλογική αποχή που έχει αποφασισθεί από τη γενική συνέλευση που κατά το νόμο είναι το αρμόδιο όργανο της οικείας συνδικαλιστικής οργάνωσης. Η απεργία που αποφασίζεται από άλλο όργανο εκτός της γεν. συνελεύσεως ή μόνο από ένα μέρος του συνόλου των εργαζομένων χωρίς τη σύμπραξη και έγκριση δεν Όπως προαναφέραμε' συμπίπτει στην συνταγματική κατοχυρωμένη έννοια της απεργίας. η απεργία πρέπει να έχει κάποιο σκοπό, ο σκοπός αυτός κατά την συνταγματική έννοια της απεργίας περιορίζεται και αναγνωρίζεται ως συνταγματικά θεμιτός σκοπός η διαφύλαξη και η προαγωγή των

οικονομικών και εργασιακών εν γένει συμφερόντων των τελούντων υπό εξαρτημένη εργασιακή σχέση εργαζομένων. Η άμεση συνάρτηση της απεργίας με οικονομικά και εργασιακά ζητήματα μπορεί να περιορίζει το δικαίωμα απεργίας για ζητήματα που άπτονται του ευρύτερου κοινωνικού χώρου, προκρίνοντας ως νομικά ενδιαφέρουσα την ιδιότητα του άτομου ως εργαζομένου αλλά το γεγονός ότι ήδη αυτό το δικαίωμα έχει αυτονομοθεί και έχει θεσμοποιηθεί αυτοτελώς της κατοχύρωσης της συνδικαλιστικής ελευθερίας δίνει ένα ευρύτερο πλαίσιο στα οικονομικά και εργασιακά ζητήματα, τα οποία αναφέρονται στο σύνολο των οικείων δραστηριοτήτων και όχι μόνο στα πλαίσια των προεργασιών σύναψης συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Η αυτοτελής κατοχύρωση της απεργίας διευρύνει την εμβέλεια των νομικών αιτημάτων της, τα οποία πλέον δεν περιστρέφονται γύρω από τα πλαίσια σύναψης των συλλογικών συμβάσεων και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αλλά αναπτύσσουν δράση στο ευρύτερο εργασιακό και οικονομικό χώρο.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

Το δικαίωμα της απεργίας δεν αναγνωρίζεται σ' όλους τους εργαζομένους. Το ίδιο το σύνταγμα ορίζει ότι ρητά εξαιρούνται της απολαβής αυτού του δικαιώματος οι δικαστικοί λειτουργοί και οι υπηρετούντες στα σώματα ασφαλείας. Η εξαίρεση αυτή αποτελεί γνήσιο περιορισμό του συνταγματικού δικαιώματος, από τον ίδιο τον συντακτικό νομοθέτη. Θεωρείται ότι στον όρο "σώματα ασφαλείας" δεν ανήκουν μόνο οι υπηρετούντες στις αστυνομικές αρχές της χώρας αλλά και το σύνολο των υπηρετούντων τις ένοπλες δυνάμεις. Στις ομάδες αυτές οποιαδήποτε απεργία είναι παράνομη και δεν προστατεύεται συνταγματικά, διότι το ίδιο το άρ. 23 παρ.2 ρητά αναφέρει ότι δεν τους αναγνωρίζεται τέτοιο δικαίωμα. Η διαφοροποίηση αυτή έχει προκαλέσει αμφιγνωμία στην θεωρία διότι αποκλείει κάποια επαγγέλματα από το δραστικότερο μέσο προστασίας των συμφερόντων τους κάτι που οδήγησε πολλούς στο να θεωρήσουν ότι αυτός ο περιορισμός Όμως ως γνωστόν στην Ελλάδα δεν γίνεται καταστρατηγεί την αρχή της ισότητας. δεκτό ότι μπορεί να υπάρχουν αντισυνταγματικές ρυθμίσεις μέσα στο ίδιο το Σύνταγμα και επιπλέον λόγω της ιδιαίτερης σπουδαιότητας που έχει η δικαστική λειτουργία για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και προστασία του γενικού συμφέροντος καθώς και η διαφύλαξη κοινωνικής ειρήνης, επιτάσσει την απαγόρευση της απεργίας.

Το ίδιο το σύνταγμα αναγνωρίζει το δικαίωμα απεργίας και στους δημόσιους υπαλλήλους και στους υπαλλήλους οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και στους υπαλλήλους νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα όπως και επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας ιδιαίτερης ζωτικής σημασίας για την εξυπηρέτηση βιοτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Το δικαίωμα όμως αυτό αναγνωρίζεται μόνο κάτω από τους περιορισμούς και τις ρυθμίσεις που προβλέπει ο ανάλογος νόμος. Ο συντακτικός νομοθέτης θεωρεί ότι το δικαίωμα απεργίας των υπαλλήλων αυτών πρέπει να υπόκειται οπωσδήποτε σε περιορισμούς γεγονός, που δηλώνει ότι το παρεχόμενο αυτό δικαίωμα διαφοροποιείται και αναγνωρίζεται περισσότερο περιορισμένο στο δημόσιο τομέα έναντι του ιδιωτικού λόγω της ανάγκης προστασίας του γενικότερου συμφέροντος. Οι περιορισμοί αυτοί όμως που θα ορίζονται με νόμο δεν θα πρέπει να φθάνουν στο σημείο να καταργούν ουσιαστικά το δικαίωμα αυτό ή να παρεμποδίζουν την νόμιμη άσκησή του. Οι περιορισμοί αυτοί δεν μπορούν να προσβάλλουν τον πυρήνα του δικαιώματος δεν μπορούν λόγω της επικλήσεως της προστασίας του γενικού συμφέροντος να απαγορεύουν την απεργία ούτε όμως να την περιορίζουν σε τέτοιο βαθμό, που να μην μπορεί να προστατεύσει και να προωθήσει τα συμφέροντά τους καθώς ούτε να επιβάλλει περιορισμούς στην άσκησή της που θα συντελούν στην ουσιαστική

αδυναμία άσκησής της. Γενικά οι περιορισμοί αυτοί θα πρέπει να αναφέρονται κυρίως στον έλεγχο της άσκησης και όχι στη νομική θεμελίωσή του. Εκτός από τους περιορισμούς που ρητά παραθέτει το Σύνταγμα στο οικείο άρθρο στο δικαίωμα της απεργίας επενεργούν κι άλλοι γενικοί περιορισμοί και αρχές που θέτουν τα γενικά προστατευτικά πλαίσια της απεργίας. Η απεργία αποτελούσε τμήμα και δικαίωμα που πήγαζε από την συνδικαλιστική ελευθερία ή αυτό το λόγο η συνδικαλιστική δράση αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορεί να δραστηριοποιείται η απεργία γεγονός που επιδρά στη νομιμότητα των αιτημάτων του και στη γενικότερη φυσιολογία της. Λόγω της άμεσης αυτής σχέσης της η απεργία πρέπει να συμβαδίζει με την αρχή της ισοδυναμίας των κοινωνικών ομάδων κατά την διαδικασία των ελεύθερων διαπραγματεύσεων κατά τη διαδικασία σύναψης των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Η απεργία πρέπει να λειτουργεί ως εξισορροποητικό μέσο που θα ενισχύει τη θέση των εργαζομένων και θα την εξομοιώνει με εκείνη των εργοδοτών δημιουργώντας μια ισορροπία κοινωνικών δυνάμεων.

Ως το δραστικότερο μέσο η απεργία δεν μπορεί να χρησιμοποιείται ως το μοναδικό και συχνότερο στην εφαρμογή μέσο επιδίωξης των αιτημάτων των εργαζομένων. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού οριοθετείται από την αρχή του “έσχατου μέσου” , που σημαίνει ότι η επίκληση και η άσκησή του δεν μπορεί να γίνει χωρίς προηγουμένως να γίνουν ειλικρινείς προσπάθειες διαπραγματεύσεων ή προαιρετικών διαιτησιών κυρίως κατά το στάδιο συνάψεως των συλλογικών συμβάσεων εργασίας αλλά και γι οποιαδήποτε άλλη περίπτωση. Σε περίπτωση που η απεργία δεν χρησιμοποιηθεί ως έσχατο μέσο τότε θεωρείται ότι ασκήθηκε καταχρηστικά. Η εξήγηση της λειτουργίας αυτής της απεργίας είναι ότι η άσκηση του δικαιώματος αυτού επιφέρει μια αναστάτωση και κλονίζει την οικονομική ευρυθμία και λειτουργία του κράτους. Επίσης δοκιμάζει και πολλές φορές κλονίζει τις οικονομικές δομές και τα στεγανά της συνοχής της κοινωνίας ενώ οι συνέπειες της εκτεταμένης και συχνούς άσκησής της συγκρούονται με τα οικονομικά συμφέροντα όλων των κοινωνικών ομάδων. Γι’ αυτούς τους λόγους η άσκησή της πρέπει να γίνεται μόνο σε περίπτωση που δεν μπορούν με κανένα άλλο μέσο να προστατευτούν τα συμφέροντα.

Περιορισμοί επίσης θέτονται και από οικείους νόμους, που κατά εντολή του συντάγματος ρυθμίζουν λεπτομερειακά το δικαίωμα αυτό. Ο ν. 1264 απαγορεύει την απεργία και θεωρεί παράνομη την άσκησή της όταν γίνεται κατά την περίοδο ειρήνης που ορίζεται για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

Παράλληλα με την αρχή του εσχάτου μέσου λειτουργεί η γενική αρχή της απαγόρευσης καταχρηστικής άσκησης της, καθώς και η γενική αρχή της αναλογικότητας. Υπάρχει σαφέστατη διαφορά μεταξύ της κατά χρηστικής άσκησης του δικαιώματος αυτού και της παράνομης άσκησής του, βέβαια η καταχρηστική άσκηση της απεργίας δεν πρέπει να οδηγεί σε έλεγχο σκοπιμότητας διότι η καταχρηστική άσκηση συνδέεται με τη φύση του δικαιώματος και με τον προστατευτικό χώρο και πλαίσιο που αναγνωρίζεται από το δίκαιο και όχι με το κατά πόσο είναι χρήσιμο ή ικανό για επίτευξη των στόχων των αιτημάτων των εργαζομένων. Η αρχή της αναλογικότητας συνδέεται με την αρχή του εσχάτου μέσου καθώς και με την έννοια της σύμμετρης και σύμφωνης με το επιδιωκόμενο σκοπό χρήσης των κατάλληλων μέσων. Βέβαια όπως σε κάθε ατομικό δικαίωμα έτσι και σε αυτό της απεργίας έχουν όριο θετική ισχύ τα χρηστά ήθη και ο σεβασμός των άλλων ατομικών δικαιωμάτων.

ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Το δικαίωμα της απεργίας κατοχυρώνεται υπό τον όρο της ασκήσεώς του από νόμιμα

συνεστημένη συνδικαλιστική οργάνωση και υπό τον όρο ότι η άσκηση του θα παρουσιάζει συλλογικό χαρακτήρα. Η απεργία αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της συνδικαλιστικής δράσης και γι' αυτό όταν αναγνωρίστηκε ως αυτοτελές δικαίωμα διατήρησε αυτή την αυτονόητη σχέση ως προϋπόθεση νομιμότητας απαγορεύοντας έτσι την αδέσποτη απεργία καθώς και αυθόρμητες απεργιακές κινητοποιήσεις κάποιων εργαζομένων.

Η απεργία κατοχυρώνεται ως συλλογικό δικαίωμα, ως δικαίωμα που υπάρχει και ασκείται νόμιμα μόνο όταν ασκείται συλλογικά από ευρύ αριθμό ατόμων και έχει αποφασισθεί από το αρμόδιο συλλογικό όργανο, λειτουργώντας όμως ως συλλογικό δικαίωμα δεν παύει να έχει και ατομικό χαρακτήρα. Η συλλογικότητα του δικαιώματος δεν οδηγεί στην αποξένωση του μεμονωμένου ατόμου από την προσωπική του επιθυμία και απόφαση συμμετοχής. Επίσης δικαίωμα απεργίας αναγνωρίζεται και σε εργαζομένους, οι οποίοι δεν ανήκουν στη συγκεκριμένη συνδικαλιστική οργάνωση που αποφάσισε και προέβη στην απεργία καθώς και σ' όσους δεν ανήκουν σε καμία συνδικαλιστική οργάνωση λειτουργεί ατομικά. Είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη η ελευθερία του ατόμου/εργαζομένου να αποφασίσει ο ίδιος ελεύθερα χωρίς να υπόκειται η θέλησή του σε άλλους εξαναγκασμούς αν επιθυμεί να λάβει μέρος στην απεργία χωρίς να υπάρχει υποχρέωση συμμετοχής του αν αυτή έχει αποφασισθεί από το υπόλοιπο σύνολο των εργαζομένων. Αποτέλεσμα αυτού είναι να μην μπορεί η συνδικαλιστική οργάνωση να επιβάλλει κυρώσεις στον εργαζόμενο, ούτε αυτός να υποστεί δυσμενείς επιπτώσεις.

Δικαίωμα απεργίας αναγνωρίζεται τόσο στους Έλληνες όσο και στους αλλοδαπούς που εργάζονται στην χώρα μας. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το Σύνταγμα δεν προβαίνει σε καμία διάκριση επιτρέποντας την αναγνώριση του δικαιώματος αυτού και στους αλλοδαπούς. Η άσκησή τους δεν επιφέρει δυσμενείς συνέπειες, ούτε μπορεί να οδηγήσει στην απέλασή τους. Το δικαίωμα απεργίας αναγνωρίζεται και η άσκησή του προστατεύεται ακόμα και από εργαζομένους, οι οποίοι παρέχουν εργασία χωρίς να υπάρχει έγκυρη ή νόμιμη σύμβαση εργασίας. Η ύπαρξη έγκυρης ατομικής σύμβασης εργασίας δεν αποτελεί προϋπόθεση ούτε λόγω νομιμότητας της απεργίας όταν αυτή ασκείται από εργαζομένους που παρέχουν εργασία.

Στον ιδιωτικό τομέα το δικαίωμα της απεργίας παρέχεται στους εργαζομένους που τελούν σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, διότι παρέχεται ως αντισταθμιστικό μέσο στη διαφορά δυνάμεως της αντίπαλης ομάδας των εργοδοτών και αποτελεί το πλέον αποτελεσματικό μέσο στον αγώνα για την αποδοχή από την εργοδοτική πλευρά των αιτημάτων τους. Η εκ των πραγμάτων οικονομική και κοινωνική υπεροχή των εργοδοτών, που εύκολα μέσα από τους μηχανισμούς της ελεύθερης οικονομίας μπορούν να επιβάλλουν τα συμφέροντά τους στους εργαζομένους εξισορροπείται με την πίεσή του ασκείται στους εργοδότες από την απεργία των εργαζομένων, οι οποίοι διακόπτουν έτσι την παραγωγή και επιφέρουν οικονομική ζημία στους εργοδότες. Στις ομάδες όπου δεν υπάρχει αυτή η ανάγκη προστασίας των εργαζομένων από την δεσπόζουσα και κυριαρχική θέση των εργοδοτών δεν συντρέχει ανάγκη αναγνώρισης αυτού του δικαιώματος.

Γι' αυτό το λόγο δεν επιτρέπεται η απεργία στους ανεξάρτητους επαγγελματίες και σ' αυτούς που τελούν σε σχέση παροχής ελεύθερων υπηρεσιών. Οι κινητοποιήσεις των ομάδων αυτών που χαρακτηρίζονται από διακοπή παροχής υπηρεσιών δεν αποτελούν απεργίες απλώς διαμαρτυρίες που χρησιμοποιούνται βέβαια ως μέσο πίεσης στην κυβέρνηση.

Εκτός από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τους εργαζομένους στον ιδιωτικό τομέα, το δικαίωμα της απεργίας αναγνωρίζεται επίσης και στον δημόσιο τομέα.

Φορείς του δικαιώματος αυτού είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι που εργάζονται στα υπό

στενή έννοια όργανα της δημόσιας διοίκησης. Συγχρόνως το δικαίωμα αυτό επιτρέπεται στους υπαλλήλους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και στους υπαλλήλους που εργάζονται σε δημόσιες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Η αναγνώριση του δικαιώματος της απεργίας στους εργαζομένους στο δημόσιο τομέα αποτελεί μια έκφραση φιλελευθερισμού αφού σε λίγα μόνο Συντάγματα κατοχυρώνεται το δικαίωμα αυτό στους δημόσιους υπαλλήλους καθώς θεωρείται ότι δεν μπορεί να παραβλεφθεί καθόλου η αρχή της αδιάκοπης λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών. Στην Ελλάδα το δικαίωμα αυτό αναγνωρίστηκε σ' όλους τους υπαλλήλους του δημοσίου τομέα ανεξάρτητα με το αν συνδέονται με το δημόσιο με εργασιακή σχέση δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Από το σύνταγμα διαφαίνεται μια τάση για πιο περιορισμένη αναγνώριση του δικαιώματός αυτού σε σχέση με τον τομέα των ιδιωτικών εργασιακών σχέσεων, που εξηγείται από την ανάγκη αδιάκοπης λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Οι περιορισμοί αυτοί που βασικά αποτελούν προϋποθέσεις νομιμότητας της άσκησης του δικαιώματος σύμφωνα με συνταγματική εξουσιοδότηση ορίζονται από νόμο. Ο νόμος που ψηφίστηκε (ν.1264/1982) αρ.19-22) ορίζει μεγαλύτερο χρονικό διάστημα προειδοποίησης του εργοδότη από ότι για τον ιδιωτικό τομέα, τα οποία είναι 4 ημερών χωρίς να προβαίνει σε καμία άλλη διαφοροποίηση. Επίσης το δικαίωμα αυτό αναγνωρίστηκε και σε υπαλλήλους επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, των οποίων η λειτουργία έχει βαρύνουσα σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Και στους υπαλλήλους αυτούς το σύνταγμα αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό μέσα σε στενότερα πλαίσια, τα οποία αφήνονται στο κοινό νομοθέτη να τα ορίσει. Απ' ότι προκύπτει ο κοινός νομοθέτης καθιέρωσε τα ίδια πλαίσια που αναγνωρίζει για όλους τους δημόσιους υπαλλήλους. Η δυνατότητα επιβολής περιορισμών σύμφωνα με το σύνταγμα, πρέπει να αναφέρεται μόνο στους εργαζομένους επιχειρήσεων που η λειτουργία τους κρίνεται ως ζωτικής σημασίας για την εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου και όχι γενικώς των δημοσίων επιχειρήσεων που απλώς παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα στο σύνολο των πολιτών, οι οποίου Όμως αυτές οι υπάγονται στην γενική κατηγορία των δημοσίων υπαλλήλων. "κοινωνικοποιημένες επιχειρήσεις" μολοντί δεν κρίνονται όλες ότι έχουν ιδιαίτερα ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών των πολιτών έχουν υπαχθεί όλες αδιακρίτως στην παραπάνω κατηγορία εκθέτοντας το δικαίωμα των εργαζομένων αυτών στη δυνατότητα επιβολής περισσότερων περιορισμών. (το άρ. 1 του νόμου 1766/1988 καταργεί το άρθρο 4 ν 1385/1983 για την "κοινωνικοποίηση των επιχειρήσεων δημοσίου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας και υπάρχει τις επιχειρήσεις του άρ. 2 του ν. 1285/1983 για τις κοινωνικοποιούμενες επιχειρήσεις στις ρυθμίσεις του. 12(4/1982). Το σύνταγμα εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να ορίσει τους περιορισμούς, οι οποίοι δεν μπορούν να φτάνουν σε σημείο να καταργούν εντελώς το δικαίωμα ούτε να προσβάλλουν τον πυρήνα του. Επιπλέον η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας από τους εργαζομένους στο δημόσιο τομέα δεν εξαρτάται από την προηγούμενη έκδοση σχετικού κοινού νόμου. Η έκδοση νόμου δεν αποτελεί προϋπόθεση νομιμότητας του δικαιώματος ούτε η μη έκδοσή του σημαίνει ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν μπορούν να απεργήσουν. Η άσκηση και η αναγνώριση του δικαιώματος δεν επηρεάζεται από την έκδοση του ανάλογου νόμου, από τον οποίο δεν εξαρτάται αυτό απλώς αυτός θέτει τις προϋποθέσεις-περιορισμούς στην άσκηση του.

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η νομιμότητα της άσκησης της απεργίας κατά τη συνταγματικά θεμιτή έννοια του δικαιώματος συναρτάται με τα αιτήματα τα οποία προβάλλονται και με το είδος των

συμφερόντων που διεκδικούνται, χωρίς όμως αυτό να συγγέεται με τον απαγορευμένο έλεγχο νομιμότητας, ο οποίος δεν παίζει κανένα ρόλο ούτε στο τομέα του παράνομου ούτε στον τομέα της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος. Στη διαμόρφωση των νομίμων αιτημάτων έπαιξε σημαντικό ρόλο η σχέση του δικαιώματος αυτού με την συνδικαλιστική ελευθερία.

Η απεργία προκύπτει από το γενικότερο δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας αλλά με την ξεχωριστή κατοχύρωσή της αποκτά μια σχετική αυτονομία από την επίδραση της συνδικαλιστικής δραστηριότητας χωρίς όμως να αποκόβει εντελώς από το πλαίσιο δραστηριότητάς της. Τα αιτήματα της απεργίας ποικίλουν αλλά όλα έχουν ένα κοινό παρανομαστή ότι αφορούν αιτήματα που άπτονται άμεσα ή έμμεσα με τα προβλήματα που αναπτύσσονται στον εργασιακό χώρο και αφορούν την εργασιακή, οικονομική κατάσταση των εργαζομένων. Τα αιτήματα μπορούν να αναφέρονται σε μια ευρεία κλίμακα των εργασιακών και οικονομικών αιτημάτων, η οποία πλέον λόγω της κατ' ιδίαν αναγνώρισεως της απεργίας, έχει αποσυνδεθεί από το αποκλειστικό πεδίο των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, χωρίς αυτό όμως να καθιστά νόμιμα αιτήματα που αναφέρονται σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα. Κύρια αιτήματα της απεργίας είναι: η προστασία των εργασιακών συμφερόντων. Τα αιτήματα αυτά κατοχυρώνονται ευθέως από το Σύνταγμα και αναφέρονται στη ρύθμιση των όρων παροχής της εξηρητημένες εργασίας, όπου περιλαμβάνονται οι προϋποθέσεις πρόσληψης, οι όροι παροχής της εργασίας η αμοιβή της εργασίας και ο τρόπος καταβολής της, οι όροι λύσης της εργασίας και κάθε θέμα συναφές με τους όρους παροχής και οργάνωσης της εργασίας όπως οι όροι ασφάλειας, υγιεινής της εργασίας. Η προάσπιση των εργασιακών συμφερόντων αποτελεί το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γίνεται δεκτή η προάσπιση των οικονομικών συμφερόντων. Τα οικονομικά συμφέροντα είναι δεκτικά προστασίας με απεργιακές κινητοποιήσεις όταν σχετίζονται με την εργασιακή σχέση αν όχι με άμεσο κατά τρόπο τουλάχιστον έμμεσο που είναι όμως ορατός και σαφής. Από το γεγονός αυτό στα εργασιακά και οικονομικά συμφέροντα δεν εντάσσονται τα κοινωνικά συμφέροντα ούτε τα ευρύτερα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης. Η αντίθεση των εργαζομένων απέναντι σε ρυθμίσεις κοινωνικές και γενικής οικονομικής πολιτικής της χώρας εκφράζεται μέσα στα πλαίσια της συνδικαλιστικής ελευθερίας και δράσης. Τα θεμιτά αιτήματα της απεργίας είναι πια περιορισμένα και δεν αναφέρονται στο σύνολο της οικονομικής πολιτικής κάτι που είναι αντίθετο με την ίδια την έννοια της απεργίας. Αυτό προκύπτει ύστερα από σωστή ερμηνεία του αρ. 19 παρ. 1 του ν. 1264 το οποίο δεν περιέχει ως νόμιμα αίτημα της απεργίας τα κοινωνικά συμφέροντα διότι αυτά μπορούν να διεκδικηθούν από τη συνδικαλιστική δράση. Το άρθρο αυτό συνειδητά προέβη σε στενότερη διατύπωση των αιτημάτων της απεργίας απ' ότι των αιτημάτων της συνδικαλιστικής δράσης, διότι δεν θέλησε ανταποκρινόμενος στην αντίληψη ότι η απεργία δεν μπορεί να αποτελεί μέσο κοινωνικής διαμαρτυρίας και αντίδρασης αλλά μόνο μέσο πίεσης εργασιακής αφαίρεσε τα κοινωνικά αιτήματα από τη λίστα των νομικά θεμιτών αιτημάτων.

Στα εργασιακά συμφέροντα ανήκουν και τα συνδικαλιστικά συμφέροντα που στοχεύουν την προστασία και προάσπιση της συνδικαλιστικής δράσης στην καλύτερη συνδικαλιστική οργάνωση των εργαζομένων και στην προάσπιση της συνδικαλιστικής αλληλεγγύης, όπως πρέπει αυτά να εμφανίζονται και να μετουσιώνονται στα πλαίσια των συγκεκριμένων εργασιακών σχέσεων. Για την νόμιμη διεκδίκηση των συνδικαλιστικών συμφερόντων απαιτείται να υπάρχει μια εξειδίκευση των συνδικαλιστικών συμφερόντων στα πλαίσια της συγκεκριμένης εκμετάλλευσης. Απεργίες που έγιναν με αίτημα την επαναπρόσληψη ή μη απόλυση μισθωτών που ανέπτυξαν συνδικαλιστική δράση εντάσσεται στα νόμιμα πλαίσια και

είναι επιτρεπτή χωρίς όμως να ανήκει στις απεργίες αλληλεγγύης. Η απεργία εννοιολογικά έχει συλλογικό χαρακτήρα. Αυτή η συλλογική της ιδιότητα έχει αντίκτυπο και στη μορφή των αιτημάτων της. Νόμιμα αιτήματα της απεργίας είναι οι συλλογικές διαφορές. Με την έννοια αυτή εννοούμε ότι η προάσπιση των συμφερόντων δεν πρέπει να αφορά και να εντοπίζεται σε μεμονωμένες ατομικές περιπτώσεις αλλά να στρέφεται ενάντια σε προβλήματα και σε ρυθμίσεις που αφορούν το σύνολο των εργαζομένων, πρέπει τα αιτήματα να έχουν γενικό καθολικό και κατά συνέπεια συλλογικό χαρακτήρα. Η συλλογικότητα των αιτημάτων δεν σημαίνει ότι είναι παράνομη η απεργία που γίνεται με αίτημα την μη απόλυση ή επαναπρόσληψη ενός συγκεκριμένων μισθωτών λόγω της συνδικαλιστικής τους δράσης. Σ' αυτή την περίπτωση η απεργία γίνεται με αίτημα που έχει μεμονωμένο χαρακτήρα αλλά στοχεύει στην προστασία και εξασφάλιση της συνδικαλιστικής δράσης που έχει γενικό και καθολικό χαρακτήρα, καθώς αναφέρεται σ' όλους τους εργαζόμενους.

Η απεργία αποτελεί πλέον ένα αυτόνομο δικαίωμα καθώς η κατοχύρωση του προκύπτει ευθέως από το Σύνταγμα και δεν αποτελεί εννοιολογική απλώς προέκταση της συνδικαλιστικής ελευθερίας. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία στον προσδιορισμό των νομίμων αιτημάτων της απεργίας, διότι πλέον δεν γίνεται δεκτό ότι ως αιτήματα της απεργίας μπορούν να είναι όσα ρυθμίζονται ή μπορούν να ρυθμιστούν με συλλογικές συμβάσεις εργασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση της απεργίας που έχει ως αντικείμενο θέματα κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία ανήκουν στη ρυθμιστική αρμοδιότητα του κράτους και όχι στα ρυθμιστικά πλαίσια των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Εντούτοις επειδή θεωρούνται ότι έχουν μία έμμεση σχέση με τα γενικότερα εργασιακά συμφέροντα γίνεται δεκτό ότι μπορεί να γίνει μόνο όμως με τη μορφή απεργίας διαμαρτυρίας- Υπάρχει βέβαια και η άποψη ότι εφόσον δεν στρέφονται κατά των εργοδοτών αλλά μόνον κατά του κράτους για τη γενικότερη πολιτική του δεν αποτελεί απεργία αλλά απλώς κινητοποίηση διαμαρτυρίας.

Η προβληματική που υπάρχει για το αν τα ασφαλιστικά συμφέροντα αποτελούν νόμιμο αίτημα απεργίας στρέφεται γύρω από το αν η απεργία ως δικαίωμα έχει αναγνωριστεί σ' όλες τις επιφάνειες της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας και έναντι όλων εκείνων των φορέων, που παίζουν ρόλο στην διαμόρφωση της οικονομικής κατάστασης των εργαζομένων. Αυτοί που υποστηρίζουν ότι η απεργία προβάλλεται μόνο έναντι της εργοδοτικής πλευράς για άμεσα ή έσω έμμεσα εργασιακά ζητήματα, απορρίπτουν τη δυνατότητα προστασίας ασφαλιστικών συμφερόντων και μαζί την άσκηση κοινωνικής πίεσης μη θεωρώντας μάλιστα αυτές ως απεργίες αλλά ως κινητοποιήσεις πολιτικής. Όμως η άποψη αυτή δεν' διαμαρτυρίας έναντι της γενικής κυβερνητικής πολιτικής. επικράτησε με αποτέλεσμα να γίνεται δεκτό ότι είναι επιτρεπτή η άσκηση απεργίας με ασφαλιστικά αιτήματα και μάλιστα θεωρήθηκε ότι εμπίπτει στη λεγόμενη απεργία διαμαρτυρίας, η οποία όμως διαφοροποιείται αρκετά από τη συνηθισμένη μορφή απεργίας κυρίως στο ότι πρέπει υποχρεωτικά να είναι μικρής διάρκειας, διότι δεν θεωρείται σύμφωνα με τη προστατευτική λειτουργία του δικαιώματος το οποίο δεν μπορεί να επιβαρύνει τους εργοδότες για θέματα που δεν ανήκουν στη δική τους αρμοδιότητα αλλά αυτή του κράτους. Γενικά όμως και οι δύο αυτές αντίθετες απόψεις συγκλίνουν στο ότι σε καμιά περίπτωση δεν είναι νόμιμη και δεν επιτρέπεται απεργία, η οποία να στρέφεται εναντίον της δικαστικής λειτουργίας. Η απεργία που γίνεται ως ένδειξη διαμαρτυρίας ή ως μέσο πίεσης λόγω εκδοθείσης δικαστικής απόφασης δεν εμπίπτει στα όρια της νομιμότητας. Σε συνάρτηση με αυτή την άποψη προκύπτει η ευρύτερη άποψη της απαγόρευσης διεκδίκησης διαμέσου της απεργίας νομικών ζητημάτων. Η επίλυση

των νομικών διαφορών που προκύπτουν στις εργασιακές σχέσεις επιτυγχάνεται με την παρέμβαση της δικαστικής λειτουργίας, που έχει αποκλειστική αρμοδιότητα σ' αυτά τα ζητήματα. Δεν θα πρέπει να γίνεται σύγχυση και να θεωρείται έχει νομικό χαρακτήρα ότι η απεργία, αν γίνεται εξ αφορμής απόλυσης εργαζομένου για συνδικαλιστική δράση διότι σ' αυτή την περίπτωση υπερισχύει το συλλογικό στοιχείο και η προστασία ενός ευρύτερου και γενικότερου εργασιακού συμφέροντος, της συνδικαλιστικής δράσης. Εξάιρεση η οποία μπορεί να γίνει δεκτή είναι η απεργία που γίνεται για επίλυση νομικών διαφορών σε ομάδες εργαζομένων ή και η απεργία αλληλεγγύης για μεμονωμένες περιπτώσεις, στις οποίες δεν αναγνωρίζεται δικαίωμα ατομικής αγωγικής αξίωσης. Η συνταγματική κατοχύρωση της απαγόρευσης απεργίας για νομικά ζητήματα προκύπτει από τη ρητή δήλωση στο άρ. 23 παρ. 2 του Συντ. ότι η απεργία και "προς διαφύλαξη των εργασιακών συμφερόντων" απ' όπου γίνεται σαφές ότι η απεργία σχετίζεται με διαφύλαξη και προάσπιση συμφερόντων κι όχι νόμιμων δικαιωμάτων όπου υπάγονται οι νομικές διαφορές. Συγχρόνως σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του εργοδότη στις νόμιμες υποχρεώσεις του οι εργαζόμενοι μπορούν να στραφούν στην προστασία της δικαστικής λειτουργίας ενώ μπορούν να ασκήσουν συλλογικά και το δικαίωμα της επισχέσεως της εργασίας, ενώ επιπλέον οι διαφορές που προκύπτουν από την ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων που εμπεριέχονται σε συλλογικές συμβάσεις, εμπίπτουν κι αυτές, μολονότι διακρίνονται από συλλογικότητα, στην δικαστική λειτουργία.

ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ

Η απεργία επειδή έχει ένα ευρύ φάσμα αιτημάτων και επειδή ως το πλέον δραστικό μέσο των εργαζομένων χρησιμοποιείται για την επίτευξη διαφόρων σκοπών, παρουσιάζεται με πολλές μορφές και με διαφορετικά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η διαφοροποίηση εντοπίζεται σε τέσσερα επίπεδα , ανάλογα με το αποτέλεσμα, που επιδιώκει, με την τακτική-τρόπο με τον οποίο οργανώνεται, με το φορέα που την ασκεί και με το είδος και τον αποδέκτη των αιτημάτων της. Στο πρώτο επίπεδο ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα διακρίνουμε σε: διεκδικητική, προειδοποιητική και απεργία διαμαρτυρίας.

Στο δεύτερο επίπεδο, που αναφέρεται στον τρόπο-τακτική που ακολουθείται διακρίνουμε: σε γενική, μερική διαλείπουσα κυκλική, σε στάσεις εργασίας και σε λευκή. Στο τρίτο επίπεδο όπου ενδιαφερόμαστε για τον φορέα που την ασκεί διακρίνουμε σε συνδικαλιστική και αδέσποτη ενώ στο τέταρτο επίπεδο που ασχολούμαστε με τον αποδέκτη των αιτημάτων της απεργίας διακρίνουμε σε εργασιακή, πολιτική και απεργία αλληλεγγύης.

Η διεκδικητική απεργία είναι η κλασσική μορφή απεργίας, η οποία σκοπεύει στην επίτευξη των αιτημάτων των εργαζομένων με την άσκηση πίεσης στην εργοδοτική πλευρά. Η διεκδικητική απεργία είναι αορίστου χρόνου και παρατείνεται μέχρι την εξάντληση των ορίων αντοχής των δύο αντίπαλων μερών. Η προειδοποιητική απεργία δεν έχει ως άμεσο στόχο της την επιβολή των αιτημάτων των εργαζομένων αλλά να παρουσιάσει την αποφασιστικότητα των εργαζομένων αποτελώντας μια "προειδοποίηση" για τις μελλοντικές τους κινητοποιήσεις. Η προειδοποιητική απεργία λειτουργεί σαν μια μορφή επίδειξης δύναμης που θέλει να Ομως η λειτουργία της παρουσιάζει μια' προϋπόθεση την αντίπαλη πλευρά. προβληματική. Κατ' αρχήν η προειδοποιητική απεργία πρέπει να αναφέρεται σε συγκεκριμένα αιτήματα και όχι σε γενικά αιτήματα προς βελτίωση των συνθηκών εργασίας, διότι διαφορετικά συντρέχει λόγος παρανομίας. Επίσης η απεργία αυτή συχνά αποτελεί παράνομη απεργία διότι έρχεται σε αντίθεση με την αρχή του εσχάτου μέσου. Η απεργία πρέπει να γίνεται εφόσον έχουν εξαντληθεί και δεν έχουν αποδώσει καρπούς

όλα τα “ειρηνικά” μέσα όπως διαιτησίες και συλλογικές διαπραγματεύσεις. Η προειδοποιητική όταν ασκείται προτού ολοκληρωθούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις παραβιάζει αυτή την αρχή και κατά συνέπεια είναι παράνομη, εκτός αν οι εργοδοτικές πλευρές αρνούνται να λάβουν μέρος σε συλλογικές διαπραγματεύσεις. Γενικώς η απεργία αυτή πρέπει να έχει σύντομο και ήπιο χαρακτήρα διότι διαφορετικά είναι παράνομη. Η απεργία διαμαρτυρίας αποτελεί κι αυτή μια ιδιάζουσα μορφή απεργίας, η οποία έχει ως στόχο της την εκδήλωση έντονη διαμαρτυρίας και αντίθεσης, η οποία μπορεί να στρέφεται κατά των ιδιωτών εργοδοτών αλλά και του κράτους. Κατ’ αρχήν πρέπει να προβάλλει συγκεκριμένα εργασιακά ζητήματα και συγκεκριμένα αιτήματα. Από τη φύση της η απεργία αυτή είναι σύντομης διάρκειας και η χρονική της παράταση πολλές φορές τη μετατρέπει σε διεκδικητική απεργία διότι διαφορετικά, θεωρείται παράνομη. Η μορφή αυτή απεργίας παρουσιάζει μία προβληματική σχετικά με τα αιτήματά της και με τον αποδέκτη της. Κατ’ αρχήν η απεργία διαμαρτυρίας έναντι των ιδιωτών εργοδοτών που όμως όταν οί’είναι σύντομης διάρκειας δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα. εργαζόμενοι διαμαρτύρονται έναντι μιας γενικής εργασιακής κατάστασης να προβάλλουν διαμαρτυρία για πολιτικά και κοινωνικά αιτήματα που αφορούν μια γενικότερη κοινωνική και κατάσταση πολιτική, δημιουργούνται προβλήματα. Η απεργία που στρέφεται εναντίον κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων δεν συμπίπτει με την έννοια και το σκοπό που οριοθετεί το Σύνταγμα, ενώ συγχρόνως δεν επιτρέπεται η απεργία να μου έχει ειδικά αιτήματα τα οποία θα σχετίζονται με την εργασιακή κατάσταση των απεργών. Η γενική απεργία διαμαρτυρίας δεν είναι νόμιμη σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο διότι η απεργία πρέπει να έχει συγκεκριμένα αιτήματα. Επιπλέον η απεργία διαμαρτυρίας που έχει μη εργασιακά αιτήματα όπως κοινωνικά ή πολιτικά ξεφεύγει των νομικών ορίων που μπορούν να έχουν τα αιτήματα της απεργίας, καθώς πρέπει να άπτονται των εργασιακών ζητημάτων, γεγονός που έχει ως συνέπεια ότι μια τέτοια απεργία να είναι παράνομη. Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι η ελευθερία γνώμης αρ. 14 παρ. 1 Συντ. δεν μπορεί να υπερισχύσει και να νομιμοποιήσει την απεργία αυτού του είδους. Σαφώς η ελευθερία γνώμης επιτρέπεται να ενυπάρχει στην ίδια την έννοια της απεργίας αλλά δεν μπορεί να αναγνωριστεί μέσα στα πλαίσια της απεργίας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να οδηγήσει αυτή τη δυνατότητα έκφρασης σε τέτοιο βαθμό ώστε να ξεπερνά και να καταργεί τα αναγνωρισμένα στην απεργία όρια έκφρασης της γνώμης των εργαζομένων. Η ελευθερία της έκφρασης όχι απλώς συμβαδίζει με την απεργία αλλά ενυπάρχει σ’ αυτήν και μάλιστα η αλήθεια είναι ότι η απεργία είναι ένα μέσο έκφρασης που παίρνει την μορφή πράξης -διακοπή εργασίας- και επειδή παίρνει και παρουσιάζεται με αυτή τη μορφή (που κυριαρχεί σ’ αυτό το δικαίωμα) η έκφραση που του επιτρέπεται δεν είναι γενική αλλά συγκεκριμένη καθώς πρέπει να υπηρετεί τον ειδικότερο σκοπό του δικαιώματος, που είναι η προώθηση των εργασιακών αιτημάτων. Πρόκειται για μια εναρμονισμένη εφαρμογή του δικαιώματος της ελεύθερης γνώμης με το συγκεκριμένο δικαίωμα της απεργίας, το οποίο περιορίζει τη δυνατότητα έκφρασης γνώμης με το μέσο της απεργίας. Αυτή η διαφορά προκύπτει από το ότι η απεργία δεν είναι απλώς ένα δικαίωμα το οποίο μπορεί να ασκηθεί παράλληλα με το δικαίωμα της ελεύθερης γνώμης αλλά αποτελεί συγχρόνως μια αυτοδύναμη έκφραση της γνώμης των εργαζομένων η οποία σε αντίθεση με αυτή του αρ. 14 παρ.1 αυτή η γνώμη ενισχύεται από την έννομη τάξη με μια δυνατότητα εξαναγκασμού και αξίωσης να ακουστεί και να τύχει προσοχής από την αντίπαλη πλευρά. Η έννομη τάξη αναγνωρίζει το δικαίωμα να μπορείς να εκφραστείς ελεύθερα αλλά δεν κατοχυρώνει καμιά αξίωση αυτή η γνώμη να τύχει προσοχής και να ληφθεί υπόψη από άλλους. Στην απεργία αυτό όμως αναγνωρίζεται. Ο εργαζόμενος έχει

αξιώσει να ακουστούν και να ληφθούν υπ' όψη τα αιτήματά του και σε περίπτωση που δεν συμβαίνει αυτό μπορεί να ασκήσει πίεση με τη μορφή της απεργίας, του περιορισμού δηλ. της οικονομικής δραστηριότητας άλλων, έτσι ώστε να εξαναγκάσει τους εργοδότες να λάβουν υπόψη τα αιτήματά τους. Αυτή η αξίωση δεν μπορεί να παρέχεται γενικά αλλά μεμονωμένα και συγκεκριμένα διότι αποτελεί μια εξαιρεση, που γίνεται ανεκτή μόνο για την έκφραση των εργασιακών αιτημάτων. Η έννομη τάξη δεν μπορούσε να επιτρέψει μια ευρεία αναγνώριση αυτής της αξίωσης γι' αυτό την περιορίσε μόνο στην έκφραση γνώμης για τα εργασιακά συμφέροντα των εργαζομένων.

Πρόβλημα επίσης εντοπίζεται όταν η απεργία διαμαρτυρίας απευθύνεται έναντι του κράτους αλλά αφορά εργασιακά. Όπως αναφέραμε η απεργία δεν μπορεί να αναφέρεται σ' άλλα ζητήματα' αιτήματα. παρά μόνο για όσα αναφέρονται στο νόμο και το Σύνταγμα. Δεν εξαιρείται όμως από τη νομική θεμιτή της έννοια η απεργία που αναφέρεται σε εργασιακά ζητήματα, τα οποία όμως δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα του εργοδότη, αλλά του κράτους. Κατ' αρχήν η απεργία διαμαρτυρίας που στρέφεται έναντι του κράτους για εργασιακά θέματα είναι νόμιμη και επιτρεπτή. Η νομιμότητά της αυτή συναρτάται από τη σύντομη διάρκεια που πρέπει αυτή να έχει. Αν η διάρκειά της παραταθεί τότε γίνεται παράνομη διότι μετατρέπεται κατ' αρχήν σε διεκδικητική απεργία, η οποία ασκεί πίεση στην κυβέρνηση και στο σύνολο των συντεταγμένων εξουσιών-νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική- κάτι το οποίο δεν εντάσσεται στα όρια λειτουργίας της απεργίας. Η εξουσία αυτή που παρέχει την δύναμη άσκηση πίεσης δεν μπορεί να αναγνωριστεί έναντι των πολιτειακών οργάνων. Δεν μπορεί η οργάνωση της πολιτείας να εξαρτάται από τον εξαναγκασμό των οργανωμένων συμφερόντων κάποιων κοινωνικών ομάδων διότι αυτό θα κατέλυε την έννοια της ισότητας και την αρχή της νομιμότητας και του δημοκρατικού πολιτεύματος. Γι' αυτό το λόγο μόνο για μικρή διάρκεια και για εργασιακά θέματα μπορεί η απεργία διαμαρτυρίας να στρέφεται κατά του κράτους.

Ως προς την τακτική που ακολουθείται η απεργία παρουσιάζεται ως γενική όταν απεργεί το σύνολο των εργατών σε μια επιχείρηση. Μερικές φορές όμως δεν απεργεί όλο το προσωπικό, αλλά μόνο ορισμένοι μισθωτοί που κατέχουν νευραλγικές θέσεις ιδιαίτερα σημαντικές για την οργάνωση της εργασίας και την δυνατότητα εκτέλεσης της. Με τη μορφή αυτή απεργίας αφ' ενός το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων διατηρεί την αξίωση για παροχή μισθού καθώς είναι σε θέση να παράσχει εργασία, ενώ την ίδια στιγμή λόγω της απεργίας αυτών των ατόμων η επιχείρηση-εκμετάλλευση δεν μπορεί να παράγει έργο. Η ίδια τακτική ακολουθείται και με την κυκλική ή περιστροφική απεργία όπου τα διάφορα τμήματα της επιχείρησης απεργούν διαδοχικά, αλλά η επιχείρηση παραμένει πάντα κλειστή. Μορφή απεργίας κατ' αρχήν νόμιμη αποτελούν και οι στάσεις εργασίας που μοιάζουν πολύ με τη διαλείπουσα απεργία, καθώς θεωρούνται ως μια ενιαία απεργία με τον όρο ότι γίνονται για την προάσπιση των ίδιων συμφερόντων και προβολή των ίδιων αιτημάτων ενώ συγχρόνως δεν αλλάζει η συχνότητα των διακοπών από την παροχή εργασίας. Μ' αυτή την απεργία οι εργαζόμενοι απέχουν από την εργασία τους κατά διαστήματα του ημερησίου ωραρίου κυρίως τις ώρες αιχμής γεγονός που αφενός αποδυναμώνει την παραγωγή του έργου και αφετέρου διατηρεί την αξίωση για το μισθό που αναλογεί στις ώρες εργασίας.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η απεργία' πρέπει να τηρεί κάποιες προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως νόμιμη. Βασικός παράγοντας νομιμότητας είναι η κήρυξή της από συνδικαλιστική οργάνωση. Αυτό σημαίνει ότι το δίκαιο δεν επιτρέπει την αδέσποτη απεργία, την απεργία που γίνεται από μη οργανωμένους σε συνδικαλιστική οργάνωση εργαζομένους. Με τον όρο "νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργάνωσης" αρ.

23 παρ.2 Συντ. εννοούνται όλες οι συνδικαλιστικές οργανώσεις που προβλέπει η εργατική νομοθεσία κι όχι μόνο σ' αυτές που έχουν σωματειακή μορφή. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στο κοινό νομοθέτη να ορίσει νέες μορφές συνδικαλιστικών οργανώσεων διευρύνοντας μ' αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα απεργίας σε εργαζομένους που δεν συμμετέχουν σε συνδικαλιστικές οργανώσεις κλασσικής μορφής. Υπάρχει βέβαια η δυνατότητα μια αδέσποτη και επομένως μη νόμιμη απεργία να νομιμοποιηθεί αργότερα μόνο όμως για το μέλλον κι όχι αναδρομικά αν αναλάβει κάποια συνδικαλιστική οργάνωση την ευθύνη για τη διεξαγωγή της. Μια σημαντική επίσης μορφή απεργίας που έχει κοινά στοιχεία με την απεργία διαμαρτυρία είναι η πολιτική απεργία. Για τον προσδιορισμό της προκρίθηκε ως ασφαλέστερο κριτήριο το ποιος είναι ο αποδέκτης της απεργίας. Επομένως πολιτική απεργία έχουμε όταν τα αιτήματα της απεργίας στρέφονται ενάντια στο κράτος όμως αυτό δεν επαρκεί, διότι συγχρόνως απαιτείται ο σκοπός της απεργίας να είναι η άσκηση πίεσης στην πολιτειακή βούληση δηλ. πρέπει συγχρόνως η απεργία να θέλει να μεταβάλλει τη στάση της εκτελεστικής, της νομοθετικής ή και της δικαστικής εξουσίας. Η απεργία αυτή που στρέφεται ενάντια του κράτους και έχει καθαρά πολιτικούς σκοπούς είναι χωρίς καμία αμφισβήτηση παράνομη διότι ξεφεύγει από την επιτρεπόμενη οριοθέτηση του άρ. 23 παρ. 2 Συντ. Η απεργία αυτή όμως αν εκδηλώνεται για την αποκατάσταση της λαϊκής κυριαρχίας είναι νόμιμη διότι πλέον εντάσσεται στο ρυθμιστικό περιεχόμενο του άρ. 120 παρ. 4 Σ. και θεωρείται ως μια μορφή αντίστασης κατά της κατάλυσης του Συντάγματος. Μια τέτοια όμως απεργία μπορεί να στρέφεται κατά του κράτους όχι όμως για πολιτικά θέματα αλλά για εργασιακά ζητήματα, τα οποία ανήκουν στην ρυθμιστική αρμοδιότητα του κράτους. Σ' αυτή την περίπτωση η απεργία είναι νόμιμη και θεμιτή αν παίρνει τη μορφή απεργίας διαμαρτυρίας και κατά συνέπεια έχει μικρά και περιορισμένα χρονικά πλαίσια, τα οποία αν υπερβεί επειδή μετατρέπεται σε διεκδικητική γίνεται πλέον παράνομη. Παράνομη θεωρείται επίσης κάθε πολιτική απεργία που στρέφεται κατά της δικαστικής εξουσίας, διότι μ' αυτή την ενέργεια επιχειρείται να χειραωγηθεί η δικαστική εξουσία, της οποίας είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη η ανεξαρτησία της λειτουργίας της όχι μόνο από τις υπόλοιπες κρατικές εξουσίες αλλά κι από οργανωμένες κοινωνικές ομάδες πίεσης. Μια ιδιαίτερη μορφή απεργίας είναι η απεργία αλληλεγγύης. Αυτή γίνεται όταν σκοπός της είναι να υποστηρίξει κάποια άλλη απεργία. Από το σκοπό της προκύπτει ότι για να εκδηλωθεί απεργία αλληλεγγύης πρέπει να υπάρχει κύρια απεργία, η οποία πρέπει να είναι νόμιμη και μη καταχρηστική για να είναι σε πρώτο επίπεδο νόμιμη και μη καταχρηστική η απεργία αλληλεγγύης. Η απεργία αλληλεγγύης δεν έχει ως σκοπό την ταξική αλληλεγγύη των εργαζομένων, η οποία δεν αρκεί για να νομιμοποιήσει την απεργία αυτή. Η προάσπιση των εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων σ' όλες τις εκφάνσεις τους όπως συνδικαλιστικά, οικονομικά, ασφαλιστικά. Συγχρόνως αυτά τα αιτήματα, που προβάλλονται πρέπει να είναι συγκεκριμένα και να έχουν κηρύξει απεργία για αυτά τα θέματα οι εργαζόμενοι της κύριας απεργίας, διότι αν δεν αποτελούν αυτά αιτήματα της απεργίας τους τότε δεν μπορούν να τα επικαλεστούν οι άλλοι εργαζόμενοι και δεν έχουν δικαίωμα να κηρύξουν απεργία αλληλεγγύης. Δεν αποτελεί απεργία αλληλεγγύης η απεργία για επαναπρόσληψη εργαζομένων λόγω συνδικαλιστικής δράσης διότι αυτή πρόκειται για διεκδικητική απεργία καθώς προστατεύει το ευρύτερο και γενικό δικαίωμα της συνδικαλιστικής δράσης. Η απεργία αυτής της μορφής είναι νόμιμη όχι μόνο όταν η κύρια απεργία είναι νόμιμη και μη καταχρηστική αλλά και όταν δεν μπορεί να ασκήσει καμιά πίεση στην εργοδοτική πλευρά της κύριας απεργίας καθώς και όταν διεκδικεί αιτήματα διαφορετικά ή

άσχετα μ' αυτά που διεκδικεί η κυρία απεργία. Γενικά η κυρία απεργία πρέπει να έχει αιτήματα γενικότερης σημασίας και ευρύτερου ενδιαφέροντος έτσι ώστε να μπορούν να συσχετισθούν με τα εργασιακά συμφέροντα ενός ευρύτερου αριθμού εργαζομένων, όμως δεν απαιτείται η κύρια απεργία να επιφέρει άμεσες επιπτώσεις στις εργασιακές συνθήκες των απεργών αλληλεγγύης. Επομένως για να είναι μια απεργία αλληλεγγύης νόμιμη χρειάζεται να είναι σε θέση να ασκήσει πίεση στον εργοδότη (της κύριας απεργίας) και να μπορεί να επιφέρει τουλάχιστον έμμεσες συνέπειες στον αγώνα προώθησης των συμφερόντων των εργαζομένων της απεργίας αλληλεγγύης. Ο νόμος 1264 στο αρ. 19 παρ.1 περ. 3 ορίζει ότι για την απεργία αλληλεγγύης στις πολυεθνικές επιχειρήσεις ως προϋπόθεση νομιμότητας είναι να μπορεί αυτή να επιφέρει επιπλέον άμεσες επιπτώσεις στα εργασιακά συμφέροντα των απεργών αλληλεγγύης.

ΑΝΤΑΠΕΡΓΙΑ

Μια μορφή απεργίας είναι και η ανταπεργία. Η διαφορά που υπάρχει έναντι της κλασσικής μορφής απεργίας είναι ότι αυτή δεν γίνεται από τους εργαζομένους αλλά από την εργοδοτική πλευρά με σκοπό να ασκήσει πίεση στην πλευρά των εργαζομένων. Η ανταπεργία συνίσταται στη μη αποδοχή της εργασίας των μισθωτών με σκοπό να ασκήσει πίεση σ' αυτούς. Η ανταπεργία είναι δύο μορφών αμυντική όταν η μη αποδοχή της εργασίας γίνεται ως απάντηση στην απεργία των εργαζομένων και έχει ως στόχο να αντισταθμίσει τη πίεση των απεργών και η επιθετική όταν αυτή η μη αποδοχή, το κλείσιμο της επιχείρησης γίνεται με πρωτοβουλία του εργοδότη, αποτελώντας την πρώτη κίνηση σε μια διαδικασία μεταβολής προς το συμφέρον του εργοδότη των όρων εργασίας και προάσπισης των συμφερόντων του εις βάρος των εργαζομένων χρησιμοποιώντας τη μη αποδοχή της εργασίας των εργαζομένων ώστε η ασκούμενη αυτή πίεση να τους οδηγήσει σε αποδοχή των εργασιακών όρων του εργοδότη.

Το πρόβλημα που παρουσιάζει αυτός ο ιδίομορφος τύπος απεργίας είναι ότι δεν εντάσσεται στα πλαίσια της κατοχυρωμένης απεργίας των εργαζομένων αλλά ούτε γίνεται ρητή αναφορά για τη νομιμότητά της στο αρ. 23 παρ. 2 του Συντάγματος. Το Σύνταγμα σιωπά ούτε αναφέρεται αν επιτρέπεται ούτε αν απαγορεύεται, αφήνοντας το θέμα ανοιχτό προς ερμηνεία. Πολλοί θεώρησαν ότι η αναφορά της ανταπεργίας σημαίνει απαγόρευσή της ενώ άλλοι τόνισαν ότι το γεγονός αυτό δεν σημαίνει απαγόρευση απλώς μη ρύθμισή της. Γεγονός πάντως αποτελεί ότι η μη ρητή αναφορά δημιουργεί πολλές αμφισβητήσεις ερμηνευτικού περιεχομένου.

Το ερμηνευτικό αυτό πρόβλημα μας βοηθάει να το λύσουμε η αρχή της ισότητας των όπλων, η οποία προέρχεται από την γενικότερη και συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας (αρ. 4 παρ. 1,2 Συντ.). Η αρχή αυτή όταν εφαρμόζεται στα πλαίσια των εργασιακών διαφορών και συγκρούσεων λαμβάνει τη μορφή της ισότητας των όπλων, που χρησιμοποιούν τα αντίπαλα μέρη σαν προσπάθεια να επιτύχουν τους στόχους τους. Θεωρητικά αυτή η αρχή σκοπεύει στο να αναγνωρίζονται και στα δύο αντίπαλα μέρη η δυνατότητα χρησιμοποίησης του ίδιου μέσου πίεσης και αγώνα με τη διαφορά ότι θα προσαρμόζεται στη φυσιολογία του εκάστοτε μέρους που την εφαρμόζει. Με άλλα λόγια η τυπική έννοια της αρχής αυτής είναι ότι εφ' όσον αναγνωρίζεται στους εργαζομένους δικαίωμα απεργίας θα πρέπει να αναγνωρίζεται και το αντίστοιχο δικαίωμα στους εργοδότες δηλ. την ανταπεργία ώστε τυπικά να ισχύει η αρχή της ισότητας κυρίως με την έννοια τη μη διάκρισης μεταξύ των αντίπαλων μερών και της ισόποσης αμοιβαίας αύξησης της διαπραγματευτικής δύναμης. Αν ακολουθήσουμε αυτή την ερμηνευτική οδό και θεωρήσουμε ότι η ορθή έννοια της ισότητας των όπλων είναι η τυπική τότε οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι

η ανταπεργία είναι νόμιμη και πρέπει να αναγνωριστεί ως δικαίωμα της εργοδοτικής πλευράς.

Ομως αν εφαρμόσουμε αυτή τη μορφή και επιτρέψουμε την ανταπεργία ίσως οδηγηθούμε σε μια ουσιαστική κατάλυση της ισότητας και της ισορροπίας δυνάμεως των κοινωνικών φορέων. Αν η ήδη κοινωνικά, πολιτικά και κυρίως οικονομικά ισχυρή πλευρά των εργοδοτών ενισχυθεί επιπλέον με το δικαίωμα της ανταπεργίας ως μέσο αντιστάθμισης της απεργίας των εργαζομένων τότε καταργεί το μοναδικό μέσο άσκησης πίεσης κατά των εργοδοτών και τους αφήνει χωρίς κανένα μέσο προστασίας έναντι της εκ των πραγμάτων οικονομικής πίεσης των εργοδοτών. Αυτή η διαπίστωση οδήγησε τη θεωρία στην καθιέρωση της ουσιαστικής έννοιας της ισότητας των όπλων. Αυτή η ερμηνευτική οδός δεν εξετάζει την ισότητα από την σκοπιά της μη διάκρισης και ταυτόχρονης αναγνώρισης ενός δικαιώματος και στις δύο πλευρές αλλά αντιλαμβάνεται την ισότητα ως ισότητα εν τοις πράγμασιν, ως πραγματική κατάσταση. Αυτή η οπτική εξετάζει αν και πως μπορεί να υλοποιηθεί και να αποκατασταθεί στην πράξη η ισότητα των μερών και πως θα εξισορροποηθούν οι δυνάμεις τους. Βαρύνον στοιχείο είναι ότι η αρχή της ισότητας και κατ' επέκταση η αρχή της ισότητας των όπλων πρέπει να έχει ως στόχο την ενίσχυση των εργαζομένων απέναντι στην οικονομική υπεροχή των εργοδοτών. Ως αντισταθμιστικό μέσο χρησιμοποιείται η απεργία, η οποία όταν ασκείται από τους μισθωτούς πλήττει την οικονομική θέση των εργοδοτών και έτσι τείνει να ισορροπήσει τις αντικρουόμενες δυνάμεις. Αν επομένως δοθεί συγχρόνως το δικαίωμα ανταπεργίας τότε στην πράξη αυξάνεται υπέρμετρα η ισχύς των εργοδοτών και ουσιαστικά πλέον δεν υπάρχει ισότητα. Εξαιτίας αυτής της οπτικής η ουσιαστική έννοια της ισότητας (των όπλων) δεν κάνει δεκτή την ανταπεργία, θέση την οποία ασπάζεται η πλειοψηφία της θεωρίας και της νομολογίας απαγορεύοντας την ανταπεργία. Σε ενίσχυση μάλιστα αυτής της θέσης το άρ. 22 παρ.1 του Ν.1264/82 απαγορεύει και την πρόσληψη απεργοσπαστών κατά τη διάρκεια και μετά της απεργίας, αποτελώντας στοιχείο ότι η έννομη τάξη πρέπει να προτείνει την ουσιαστική έννοια της ισότητας στα πλαίσια τουλάχιστον των εργασιακών σχέσεων.

Η απαγόρευση της ανταπεργίας, η οποία ορίζεται ρητά από το άρ. 22 παρ. 2 του ν. 1264/82 τόσο στην αμυντική όσο και στην επιθετική της μορφή διαπιστώσαμε ότι δεν παρουσιάζει. Ομως δεν έχει μόνο' αντισυνταγματικό χαρακτήρα ως προς την έννοια της ισότητας. αυτή τη συνταγματική θεώρηση. Η ανταπεργία πρέπει να εξετασθεί και από τη σκοπιά της οικονομικής ελευθερίας, που αποτελεί αναπόσπαστη πτυχή της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου. Η ανταπεργία αποτελεί ένα μέσο πίεσης εναντίον των εργαζομένων και αποτελεί δραστικό όπλο στην ικανοποίηση των οικονομικών συμφερόντων. Γενικώς η απεργία αποτελεί μια προσβολή της οικονομικής ελευθερίας των εργοδοτών, αλλά λόγω της ανάγκης υπεράσπισης των εργασιακών συμφερόντων των οικονομικά αδυνάτων εργαζομένων, γίνεται δεκτό ότι η απεργία λειτουργεί ως εξισορροποητικό μέσο που εμποδίζει την εκμετάλλευση των οικονομικά αδυνάμων. Η ανταπεργία, επομένως έρχεται να άρει αυτή την ασφαλιστική δικλείδα και να ενισχύσει την οικονομική θέση τους προάγοντας τα οικονομικά. Ομως η οικονομική ελευθερία μιας ήδη ισχυρής κοινωνικής ομάδας' συμφέροντά τους. δεν μπορεί να φτάνει σε σημείο κυριαρχίας επί των αδυνάμων, γι' αυτό το λόγο η απαγόρευση της ανταπεργίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προσβάλλει την οικονομική ελευθερία των εργοδοτών.

Συμπερασματικά καταλήγουμε στο ότι σωστά ο νόμος απαγορεύει την ανταπεργία χωρίς να είναι αντισυνταγματικός καθώς δεν προσβάλλει κανένα συνταγματικό δικαίωμα. Εξάλλου για την προστασία της εργοδοτικής πλευράς από ιδιαίτερα υπερβολική και μη αναλογική άσκηση του δικαιώματος της απεργίας υπάρχει ο

έλεγχος της απεργίας ως προς την νομιμότητά της και ως προς τη σωστή ή καταχρηστική άσκησή της. Ο έλεγχος των στοιχείων αυτών εμποδίζει την πέρα από τα επιτρεπτά όρια άσκηση της απεργίας, την οποία, μ' αυτό τον τρόπο δεν την αφήνει να μετατραπεί σε μέσο κυριαρχίας και προσβολής του πυρήνα των δικαιωμάτων της οικονομικής ελευθερίας και ισότητας των εργοδοτών, διατηρώντας μ' αυτό τον τρόπο τον εξισορροποιητικό της ρόλο.

Ενα άλλο ζήτημα, το οποίο προκύπτει σχετικά με τη νομιμότητα ή μη της απαγόρευσης ανταπεργίας είναι η σχέση, που έχει το δικαίωμα αυτό πρώτον με την συνδικαλιστική ελευθερία και κυρίως με τη διεθνή κατοχύρωσή της στις Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας ;) 87/1948 αρ.2,3 και β) 98/1949 αρ. 4. Στις συμβάσεις αυτές κατοχυρώνεται η συνδικαλιστική δράση των εργοδοτών και των εργοδοτικών σωματείων γεγονός, που οδηγεί τη σκέψη ότι μαζί με τη συνδικαλιστική δράση αναγνωρίζει και τη δυνατότητα ανταπεργίας ως αντίστοιχου δικαιώματος των εργαζομένων. Αναμφισβήτητο το δικαίωμα απεργίας μπορεί να προκύψει από την συνδικαλιστική ελευθερία, χωρίς να απαιτείται ρητή αναγνώριση. Ομως αυτή η ερμηνευτική οδός έρχεται σε αντίθεση με την ουσιαστική έννοια της ' ισότητας και συγκεκριμένα της ισότητας των "όπλων", την οποία αναγνωρίζει το ελληνικό σύνταγμα γεγονός, που εμποδίζει την νομιμότητα της ανταπεργίας στην ελληνική έννομη τάξη, μολονότι καθιερώνεται από διεθνή συμβατικά κείμενα. Εξάλλου όπως ήδη έχουμε αναφέρει η αναγνώριση δικαιώματος ανταπεργίας θα οδηγούσε σε αποδυνάμωση της συνδικαλιστικής δράσης των εργαζομένων και σε αχρήστευση του μοναδικού όπλου που έχουν για να ασκήσουν πίεση στην εργοδοτική πλευρά. Αντίθετα η μη αναγνώριση της ανταπεργίας δεν αποδυναμώνει την συνδικαλιστική δράση των εργοδοτών ούτε μειώνει τη θέση τους έναντι των εργαζομένων. Ενώ πρέπει να τονίσουμε ότι αυτά τα συμβατικά κείμενα την εποχή, που καταρτίστηκαν στόχευαν στην ίση νομική μεταχείριση των εργαζομένων έναντι των εργοδοτών κι όχι στο αντίθετο, διότι η εργοδοτική πλευρά ήδη κατείχε κυρίαρχη θέση έναντι των εργαζομένων.

ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Το δικαίωμα της απεργίας για να είναι νόμιμο πρέπει να τηρεί τις προϋποθέσεις του νόμου, οι οποίες αποτελούν ένα προστατευτικό και ουδέτερο πλέγμα για τις δύο αντίπαλες ομάδες. Πολλές προϋποθέσεις νομιμότητας έχουν ήδη αναπτυχθεί σε προηγούμενα κεφάλαια της εργασίας αυτής αλλά θα αναφερθούν και σ' αυτό το κεφάλαιο (όχι όμως με τόση έκταση).

Κατ' αρχήν νόμιμη είναι μόνο η απεργία που ασκείται από νόμιμα συνεστημένες συνδικαλιστικές οργανώσεις γεγονός που καθιστά παράνομη την αδέσποτη απεργία. Νόμιμη είναι η απεργία που αναφέρεται στα εργασιακά συμφέροντα ενώ παράνομη είναι η πολιτική απεργία επίσης μεγάλης διάρκειας επιτρέπεται να είναι μόνο η διεκδικητική απεργία, ενώ η απεργία διαμαρτυρίας και η πολιτική απεργία όταν αποκτά τη μορφή απεργίας διαμαρτυρίας έχουν ως προϋπόθεση νομιμότητας να είναι μικρής χρονικής διάρκειας . Νόμιμη είναι η απεργία εφόσον έχει τηρηθεί η από το νόμο υποχρεωτική προειδοποίηση του εργοδότη από τη συνδικαλιστική οργάνωση που κηρύσσει την απεργία, που είναι 24 ώρες για τον ιδιωτικό τομέα και τέσσερις ημέρες στο δημόσιο ή σε επιχειρήσεις ζωτικής σημασίας για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, πριν από την έναρξη της απεργίας. Επιπλέον, προϋπόθεση νομιμότητας είναι και ο καθορισμός από τους απεργούς ένας αριθμός εργαζομένων, οι οποίοι θα παρέχουν εργασία κατά τη διάρκεια της απεργίας ως προσωπικού ασφαλείας ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις που έχουν σημαντική λειτουργία στην εξυπηρέτηση βιοτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου και στον ευρύτερο

χώρο των επιχειρήσεων κοινής ωφελείας.

Η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος της απεργίας εξαρτάται επίσης από την τήρηση της υποχρέωσης ειρήνης κατά τη διάρκεια που έχει οριστεί για την συγκεκριμένη συλλογική σύμβαση εργασίας. Η υποχρέωση ειρήνης συνίσταται στην απαγόρευση κήρυξης απεργίας και άλλων αγωνιστικών μέσων κατά τη διάρκεια, που ισχύει η συλλογική σύμβαση εργασίας και για όσο χρόνο έχει οριστεί. Δεν επιτρέπεται απεργία για θέματα, που έχουν ήδη ρυθμιστεί προηγουμένως με συλλογικές συμβάσεις εργασίας, τα θέματα δεν μπορούν να αποτελούν αιτήματα απεργίας. Η απαγόρευση αυτή δεν αφορά απεργίες, που γίνονται για θέματα, που δεν έχουν ρυθμιστεί από ΣΣΕ και εκτείνεται χρονικά σύμφωνα με τη διάρκεια που έχουν ορίσει τα μέρη κατά τη διάρκεια των συλλογικών διαπραγματεύσεων ή για όσο χρόνο ισχύει η συγκεκριμένη ΣΣΕ. Βέβαια η περίοδος ειρήνης μπορεί να λήξει νωρίτερα αν γίνει καταγγελία της συλλογικής συμβάσεως εργασίας από τους μισθωτούς λόγω σημαντικής μεταβολής των συνθηκών, πριν από τη λήξη της ΣΣΕ ή πριν από την περίοδο ενός έτους από την έναρξη της ισχύς της.

Προϋπόθεση νομιμότητας της απεργίας είναι επίσης η χρησιμοποίηση της σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και την αρχή του εσχάτου μέσου. Η απεργία ασκείται νόμιμα όταν έχουν εξαντληθεί όλες οι προσπάθειες διαιτησίας και συλλογικών διαπραγματεύσεων και αποτελεί πλέον το μοναδικό όπλο των εργαζομένων για την προώθηση των συμφερόντων τους. Η απεργία πρέπει να έχει εξαιρετικό χαρακτήρα και να λαμβάνει θέση όταν αποτυγχάνουν οι προσπάθειες κοινωνικού διαλόγου και ειρηνικής διευθέτησης των εργασιακών προβλημάτων μεταξύ των δύο πλευρών. Η αρχή της αναλογικότητας επίσης έχει εφαρμογή και επιδρά στη νομιμότητα της απεργίας. Δεν μπορεί να γίνεται απεργία για αιτήματα που δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους εργαζομένους ή που τα αιτήματα αυτά είναι αδύνατον να πραγματοποιηθούν. Βέβαια ορθότερο είναι να θεωρούνται τέτοιες απεργίες ως καταχρηστικές. Πρόβλημα παρανομίας της απεργίας εντοπίζεται επίσης όταν τα αιτήματά της μολονότι εντάσσονται στα θεμιτά πλαίσια των εργασιακών συμφερόντων είναι παράνομα διότι διεκδικούν, συμφέροντα και δικαιώματα, που δεν αναγνωρίζονται στους εργαζομένους. Βέβαια σ' αυτή την περίπτωση λογικά δεν θα είχαμε απεργία αλλά μια κοινωνική διαμαρτυρία και μια κοινωνική κινητοποίηση. Σ' αυτή την περίπτωση αναφερόμαστε σε διεκδικήσεις, που θα κατέλυαν την έννοια της εργοδοτικής πλευράς και της ατομικής ιδιοκτησίας, που σαφώς δεν εμπίπτουν καν στην έννοια της απεργίας και γι' αυτό δεν χρειάζεται να χαρακτηριστεί ως παράνομη. Βέβαια η αναγνώριση δικαιωμάτων, που βελτιώνουν έστω και εις βάρος, χωρίς όμως να καταργούν, να προσβάλλουν ή να περιορίζουν τον πυρήνα των ατομικών δικαιωμάτων της οικονομικής ελευθερίας και ιδιοκτησίας των εργοδοτών μπορούν να θεωρηθούν ως νόμιμα αιτήματα και κατά συνέπεια και η απεργία αυτή να είναι νόμιμη.

ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Η καταχρηστική απεργία είναι κι αυτή παράνομη αλλά η παρανομία της οφείλεται στη μη σωστή άσκησή της και στην αντίθεση της στα χρηστά ήθη, την καλή πίστη και όχι σε διατάξεις νόμων που θεσπίζουν τις προϋποθέσεις νόμιμης άσκησής της. Η καταχρηστική απεργία μπορεί να ξεκινά ως νόμιμη αλλά λόγω σύγκρουσής της με τις γενικές αρχές των χρηστών ηθών και της καλής πίστης να εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου σε καταχρηστικές και παράνομες και να αποδοκιμάζονται από την έννομη τάξη.

Η συνταγματική κατοχύρωση της μη κατάχρησης των ατομικών δικαιωμάτων βρίσκεται στο άρ. 25 παρ. 3, το οποίο σαφώς κινείται πέρα των ορίων του αμυντικού

περιεχομένου των ατομικών δικαιωμάτων και αποστασιοποιείται από τον άκραιο ατομικισμό, έχοντας ένα κοινωνικό υπόβαθρο, το οποίο αναγνωρίζει ως οριοθέτηση των δικαιωμάτων το ταυτόχρονο σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων, τη συνταγματική τάξη, τα χρηστά ήθη και την προστασία της κοινωνικής προόδου . Όταν επομένως η απεργία προσβάλλει τον πυρήνα των ατομικών δικαιωμάτων άλλων' ανθρώπων, όπως οικονομικής δράσης, ιδιοκτησίας, τότε ασκείται καταχρηστικά, όταν προσβάλλει τα χρηστά ήθη και υπονομεύει την κοινωνική πρόοδο τότε η καταχρηστικότητα της αποτελεί αποδοκιμαζόμενο στοιχείο. Επίσης η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος αυτού προκύπτει και όταν ξεπερνά τα όρια και τη φύση του εν λόγω δικαιώματος . Η απεργία στοχεύει στην προάσπιση των οικονομικών και εργασιακών συμφερόντων των εργαζομένων εκείνων που τελούν σε σχέση εξηρημένης εργασίας. Αυτός ο στόχος της οριοθετεί και καθορίζει τα όρια άσκησης της με αποτέλεσμα να είναι καταχρηστική η άσκηση της όταν γίνεται για προώθηση άλλων συμφερόντων ή όταν γίνεται από μη φορείς του δικαιώματος αυτού. Οριοθέτηση του δικαιώματος αυτού προκύπτει και από τα χρηστά ήθη τα οποία μολονότι αναφέρονται ρητά μόνο στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας αρ. 5 παρ. 1 Συντ. γίνεται δεκτό ότι εφαρμόζονται σ' όλα τα ατομικά δικαιώματα. Η καταχρηστικότητα προκύπτει επίσης από το μη σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων. Η συνταγματική έννομη τάξη αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο το οποίο βασίζεται στην αρμονική συνύπαρξη διαφόρων δικαιωμάτων και θεσμών. Αυτή η συνύπαρξη προϋποθέτει το σεβασμό και την τήρηση ορίων, τα οποία σε περίπτωση, που ξεπεραστούν οδηγούν σε μια καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος αυτού, η οποία κατακρίνεται για δύο λόγους 1)διότι επιδρά συστατικά στα όρια λειτουργίας των υπολοίπων συναφών δικαιωμάτων και 2)διότι η οποιασδήποτε διατάραξη της αρμονικής αυτής λειτουργίας αποδυναμώνει την κοινωνική πρόοδο, που αποτελεί κριτήριο οριοθέτησης και σωστής άσκησης των δικαιωμάτων όπως κατοχυρώνεται στο άρ. 25 παρ. 2 και επεκτείνεται σ' όλη την έννομη τάξη.

Η άσκηση της απεργίας ως μέσο άσκησης οικονομικής πίεσης έχει άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική ελευθερία των εργοδοτών και στην προστασία της ιδιοκτησίας τους . Η άσκηση της επομένως σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να φτάνει στο σημείο εκείνο να προσβάλλει τον πυρήνα της οικονομικής ελευθερίας και της ιδιοκτησίας των εργοδοτών. Με την απεργία όμως δεν προσβάλλονται μόνο δικαιώματα των εργοδοτών αλλά και τρίτων που δεν παρεμβαίνουν στις εργασιακές σχέσεις, οι οποίοι υφίστανται πιέσεις οι οποίες αν δεν είναι σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας και αν οι περιορισμοί που αναγκάζονται να κάνουν δεν είναι απολύτως δικαιολογημένοι, αποτελούν καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος της απεργίας. Επίσης η καταχρηστική άσκηση μπορεί να αποτελεί συνέπεια της μη τήρησης των ορίων που προσδιορίζει η ίδια η φύση του δικαιώματος.

Οποιαδήποτε ενέργεια αποκλίνει από την έννοια της συλλογικής αποχής εργασίας και παίρνει τη μορφή των δολιοφθορών, της κατάληψης χώρων εργασίας καταστροφής των εγκαταστάσεων καθώς και οποιαδήποτε κίνηση που αποκλίνει από τα νόμιμα όρια προσβολής της οικονομικής ελευθερίας του εργοδότη και επεκτείνεται και σε άλλα δικαιώματα του είναι καταχρηστική ως ενέργεια εκτός των ορίων και μη απορροεύσης από τη φύση του εν λόγω δικαιώματος.

Η καταχρηστικότητα της απεργίας μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τρεις μεγάλες ενότητες: α) καταχρηστικότητα που προκύπτει από τον τρόπο άσκησης ή τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν, β) καταχρηστικότητα λόγω καταχρηστικών αιτημάτων, γ) καταχρηστική άσκηση εξαιτίας των συνεπειών, που επιφέρει στον εργοδότη καθώς και στο κοινωνικό σύνολο.

Στην κατηγορία της καταχρηστικής απεργίας εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο

ασκείται σημειώνονται οι περιπτώσεις όπου με παράνομα μέσα Όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα των εργαζομένων, που επιθυμούν να εργαστούν. με ψυχολογική πίεση, ύβρεις ή και με άσκηση σωματικής βίας προσπαθούν να εξαναγκάσουν τους μισθωτούς από το να μην εργαστούν καταπατούν τα ατομικά δικαιώματά τους και αυτό θεωρείται ως καταχρηστική άσκηση της απεργίας. Η χρησιμοποίηση τέτοιων μέσων προσβάλλει κατ' αρχήν το δικαίωμα απεργίας των εργαζομένων, το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, την αξιοπρέπεια και την τιμή τους, καθώς χρησιμοποιούνται αθέμιτα μέσα με στόχο την κάμψη της βούλησης και τον περιορισμό της ελευθερίας τους. Η χρήση τέτοιων μέσων πρέπει να ταυτίζεται με μια προσχεδιασμένη συλλογική απόφαση χρησιμοποίησης τέτοιων μέσων για να επιδρά στην καταχρηστικότητα της απεργίας. Αν τα γεγονότα αυτά έχουν μεμονωμένο χαρακτήρα δεν συντελούν στην καταχρηστικότητά της. Καταχρηστική θεωρείται επίσης η απεργία, στην οποία προέβησαν οι εργαζόμενοι λόγω ψευδών πληροφοριών που εσκεμμένα διέδωσε η συνδιακαλιστική οργάνωση για τις ενέργειες και για τις επιδιώξεις της εργοδοτικής πλευράς έχοντας ως στόχο να παραπλανήσουν τους εργαζομένους και να τους παρασύρουν σε απεργία. Επίσης καταχρηστική θεωρείται η απεργία, που συνδυάζεται με ταυτόχρονη κατάληψη των χώρων εργασίας. Η κατάληψη των χώρων εργασίας, είτε ολόκληρου είτε τμήματος, που καθιστά όμως αδύνατη ή ιδιαίτερα δύσκολη την παροχή εργασίας για τους εργαζομένους, που δεν απεργούν, και γενικά για την επίτευξη παραγωγής, θεωρείται απαγορευμένη ενέργεια και είναι αντίθετη με την έννοια της απεργίας, η οποία είναι απλώς αποχή από την εργασία. Η κατάληψη εκτός του ότι παραβιάζει την ελευθερία εργασίας των μισθωτών καταπατά το δικαίωμα της ιδιοκτησίας του εργοδότη γεγονός που την καθιστά εκτός των θεμιτών πλαισίων της απεργίας και κατά συνέπεια καταχρηστική. Επίσης η ανεπαρκής προειδοποίηση του εργοδότη αποτελεί στοιχείο που καθιστά καταχρηστική την απεργία, διότι αντιτίθεται στην καλή πίστη. Η απεργία αποκτά καταχρηστικό χαρακτήρα λόγω του χαρακτήρα και της φύσης των αιτημάτων, που διεκδικεί. Κατ' αρχήν η απεργία δεν μπορεί να διεκδικεί αιτήματα των οποίων η ρύθμιση ανήκει την πολιτική αρμοδιότητα παρά Όταν η μόνο αν πρόκειται για απεργία διαμαρτυρίας που έχει μικρή διάρκεια. απεργία χρησιμοποιεί ως αιτήματά της πολιτικά και κοινωνικά θέματα, τα οποία ανήκουν στην ρύθμιση των οργάνων της πολιτείας, ασκείται καταχρηστικά. Επίσης η απεργία ασκείται καταχρηστικά όταν στρέφεται κατά κανόνων δημοσίας τάξης, που έχουν τεθεί για την προστασία του γενικότερου συμφέροντος. Η επίκληση όμως της προστασίας του γενικότερου συμφέροντος, το οποίο δρα ανασταλτικά και οριοθετεί το δικαίωμα καθιστώντας, καταχρηστική την εκτός των ορίων άσκησή της πρέπει να δικαιολογείται από ιδιαίτερα σημαντικούς λόγους, οι οποίοι να συντρέχουν όντως στην πράξη και εφ' 'όσον η προστασία του γενικού συμφέροντος δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί παρά μόνο με την απαγόρευση της απεργίας, σύμφωνα δηλ. με την αρχή της αναλογικότητας. Καταχρηστική θεωρείται επίσης η απεργία όταν γίνεται για τα νόμιμα εκείνα αιτήματα, τα οποία προβάλλει κι όχι για διαφορετικά. Πρέπει να τηρείται μια ειλικρινής στάση απέναντι στους λόγους για τους οποίους όντως γίνεται. Επιπλέον καταχρηστική θεωρείται όταν πραγματοποιείται μολονότι, ο εργοδότης δείχνει πρόθυμος να δεχτεί τα αιτήματα αυτά ή έχει την ειλικρινή πρόθεση να διαπραγματευθεί για αυτά με το ανάλογο σωματείο, εντός ευλόγου χρόνου. Η προστασία του γενικότερου συμφέροντος ως λόγος κήρυξης καταχρηστικής μιας απεργίας αναδεικνύεται σαφώς στις απεργίες, που κηρύσσουν οι δημόσιες και κοινωφελείς επιχειρήσεις διότι, σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να εξετασθεί το κατά πόσο προσβάλλονται τα δικαιώματα των τρίτων, και το κατά πόσο αποδυναμώνεται το γενικό συμφέρον. Η απεργία δεν μπορεί να φτάσει μέχρι το σημείο να παραλύει τη

κοινωνική ευρυθμία και πρόοδο. Ενώ καταχρηστική μπορεί να θεωρηθεί επίσης και η απεργία αλληλεγγύης, που δεν μπορεί να επιφέρει αποτελέσματα στην κύρια απεργία. Πολλές φορές μια απεργία έχει αιτήματα τα οποία καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα διεκδικήσεων, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα μερικά από αυτά να είναι νόμιμα και άλλα καταχρηστικά. Η καταχρηστικότητα μερικών από τα αιτήματα οδηγεί σε ολική καταχρηστικότητα της απεργίας όταν οι απεργοί στοχεύουν στην συνέχιση της απεργίας κι αν ικανοποιηθούν τα νόμιμα αιτήματα διότι επιδιώκουν κυρίως την ικανοποίηση των παράνομων αιτημάτων, η οποία θεωρείται κυριαρχικός στόχος. Αν αντιθέτως ενδιαφέρονται για την επίτευξη των νόμιμων αιτημάτων και εγκαταλείψουν τον αγώνα αδιαφορώντας για τα καταχρηστικά η απεργία θεωρείται νόμιμη.

Τελευταία μορφή καταχρηστικότητας είναι αυτή που συσχετίζεται με τις συνέπειες και κυρίως με την οικονομική καταστροφή της. Όταν μια απεργία επιδιώκει ή προκαλεί την οικονομική κατάρρευση/επιχείρησης, μια επιχείρηση κρίνεται ως καταχρηστική. Κατ' αρχήν πρέπει οι απεργοί είτε να θέλουν αντίθετα από τα εργασιακά τους συμφέροντα την οικονομική καταστροφή της επιχείρησης είτε να αντιλαμβάνονται ότι αυτό μπορεί να προκύψει από τον αγώνα, που κάνουν και να αποδέχονται τις επιπτώσεις αυτές, ιδιαίτερα άμα γνωρίζουν ότι ήδη η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης είναι κρίσιμη και ότι η απεργία τους θα επιφέρει ανεπανόρθωτη ζημία. Η οικονομική καταστροφή συνιστάται στην ανεπανόρθωτη ζημία που προκαλείται είτε από την μακροχρόνια αδυναμία και έλλειψη παραγωγής και κατά συνέπεια εσόδων αλλά και από την ανεπανόρθωτη ζημία, που προκαλείται από την μείωση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης, τα οποία αυτά στοιχεία την οδηγούν ή θα την οδηγήσουν, με μεγάλη βεβαιότητα στο κλείσιμο. Πρόβλημα υπάρχει βέβαια όταν ήδη η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης βρίσκεται σε κρίσιμο σημείο, όπου είναι εύκολα αντιληπτό ότι μια απεργία θα αποτελούσε το τελειωτικό πλήγμα. Σ' αυτή την περίπτωση η μη άσκηση απεργίας διότι θα οδηγούσε σε κλείσιμο της επιχείρησης θα αποτελούσε περιορισμό του δικαιώματος, επίσης η διενέργεια απεργίας σύμφωνα με τα γνωστά δεδομένα που ισχύουν στις άλλες επιχειρήσεις πάλι θα οδηγούσε σε καταχρηστική άσκηση της. Σε τέτοιες περιπτώσεις επομένως δεν μπορεί ούτε να απαγορευθεί το δικαίωμα της απεργίας αλλά ούτε να έχει την εμβέλεια που θα είχε κανονικά. Θα πρέπει να εξετάζονται και οι δεδομένες συνθήκες και περιστάσεις που θα καθιστούν καταχρηστική την απεργία, όπως ο χρόνος άσκησης της όπου θα πρέπει να αποφεύγονται όταν γίνονται προσπάθειες εξυγίανσης της επιχείρησης, όπως ο τρόπος όπου απαγορεύεται η πέρα των ανεκτών ορίων χρονική επέκταση της απεργίας, όπως τα αιτήματα, που διεκδικούνται, τα οποία δεν πρέπει να είναι παράλογα και μη υλοποιήσιμα. Βέβαια αν τα αιτήματα που προβάλλει η απεργία μολονότι είναι αδύνατον να υλοποιηθούν από τη συγκεκριμένη εργοδοτική πλευρά έχουν ικανοποιηθεί από άλλες παρεμφερείς επιχειρήσεις, επειδή οντως προωθούν τα εργασιακά συμφέροντα των εργαζομένων και βελτιώνουν τις συνθήκες εργασίας τους, τότε η συγκεκριμένη απεργία είναι νόμιμη έστω κι αν επιφέρει ανεπανόρθωτη ζημία στην επιχείρηση.

Σημαντικό ρόλο στην διαπίστωση της καταχρηστικής άσκησης της απεργίας λόγω συνεπειών που επιφέρει, παίζει η αρχή της αναλογικότητας κατά τη στάθμιση της ωφέλειας που θα έχουν οι εργαζόμενοι με την ζημία, που θα επέλθει στους εργοδότες. Δεν αρκεί να υπάρχει μια απλή δυσαναλογία μεταξύ αυτών των σταθμών, αλλά απαιτείται αυτή η διαφορά να είναι υπερβολικά μεγάλη, ώστε να μην μπορεί να γίνει αποδεκτή από το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Δεν αρκεί τα αιτήματα να έχουν μικρή ως ελάχιστη πρακτική και νομική αξία για τους εργαζομένους αλλά συγχρόνως, η απεργία, που πραγματοποιείται γι' αυτά να επιφέρει όχι απλώς ζημία στην

επιχείρηση- που ούτως ή άλλως είναι λογικό να συμβεί σε κάθε απεργία- αλλά η ζημιά αυτή να είναι ιδιαίτερα μεγάλη και Έτσι δημιουργείται μια υπερβολικά δυσανάλογη σχέση που προσβάλλει σημαντική την αρχή της αναλογικότητας, αφού για ένα ασήμαντο σκοπό επιτελείται σημαντική ζημιά, τη στιγμή, που αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλο μέσο. Αυτή η πρακτική επιπρόσθετα έρχεται σε αντίθεση με την έννοια των χρηστών ηθών, αφού κι αυτά στηρίζονται σε μια αναλογία μέσων και σκοπών. Υπάρχει όμως ένα σημαντικό πρόβλημα που υποβόσκει, το με ποιά κριτήρια θα προσδιοριστεί η μικρή σημασία των αιτημάτων των εργαζομένων και κυρίως με ποια κριτήρια θα διαπιστωθεί αυτή η δυσαναλογία, χωρίς αυτό να οδηγήσει σε έλεγχο σκοπιμότητας των αιτημάτων της απεργίας και κατά συνέπεια του περιεχομένου των συμβάσεων εργασίας. Για να αποφευχθεί αυτή η στάθμιση που θα οδηγούσε σε δικαστικό έλεγχο σκοπιμότητας των διεκδικήσεων θα πρέπει η δυσαναλογία αυτή να απαγορεύεται ως καταχρηστική μόνον όταν είναι υπερβολικά και ιδιαίτερα φανερή. Η ίδια αυτή δυσαναλογία μεταξύ κέρδους εργαζομένων και ζημίας που επέρχεται από την απεργία γίνεται δεκτό ότι ισχύει κι όταν τη ζημιά αυτή την υφίσταται το κοινωνικό σύνολο, όπως στις περιπτώσεις απεργίας των κοινωφελών επιχειρήσεων. Και σ' αυτή την περίπτωση η ύπαρξη υπερβολικής δυσαναλογίας μεταβάλλει σε καταχρηστική την απεργία. Η προστασία του κοινωνικού συνόλου πηγάζει από την κοινωνική υπόσταση όλων των δικαιωμάτων, τα οποία πρέπει να σέβονται τη συνταγματική τάξη, καθώς συγχρόνως ως δικαίωμα που επιδρά στα οικονομικά δικαιώματα πρέπει επίσης να μην θέτει σε κίνδυνο την εθνική οικονομία όπως ορίζει το αρ. 106 του Συντάγματος.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΑΠΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ

Το δικαίωμα της απεργίας δεν μπορεί να ασκείται απολύτως ελεύθερα αδιαφορώντας για τις γενικότερες συνέπειες, που θα επιφέρει, κυρίως όταν έχει το χαρακτήρα της μαζικής πανελληνίας εργατικής κινητοποίησης και ούτε μπορεί να ασκείται όταν οι συνθήκες είναι ιδιαίτερα δύσκολες. Για την αντιμετώπιση αυτών των περιστάσεων, κατά τις οποίες πρέπει να περιορισθούν τα ατομικά δικαιώματα το σύνταγμα έχει καθιερώσει στο αρ. 22παρ.3 το θεσμό της πολιτικής επιστράτευσης και στο αρ.48 παρ. 1 τη δυνατότητα κήρυξης της χώρας σε κατάσταση πολιορκίας . Η απεργία επηρεάζεται από την ενδεχόμενη εφαρμογή αυτών των δυνατοτήτων καθώς αυτά αποτελούν το απώτερο όριο άσκησης της.

Η πολιτική επιστράτευση είναι η αναγκαστική παροχή εργασίας , η οποία νομιμοποιείται σε ορισμένες περιπτώσεις. Η πολιτική επιστράτευση αποτελεί αναγκαστική εργασία, η οποία απαγορεύεται ρητά από το Σύνταγμα στο αρ. 22 παρ.3, το οποίο ορίζει για λόγους προστασίας της εθνικής ανεξαρτησίας και προστασίας της κοινωνικής συνοχής επιτρέπει την αναγκαστική εργασία με τη μορφή επιτάξεως προσωπικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα η πολιτική επιστράτευση επιβάλλεται σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης, ή για αντιμετώπιση αναγκών άμυνας της χώρας ή σε περίπτωση επείγουσας κοινωνικής ανάγκης εκ Θεομηνίας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης, που θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία ή για την αντιμετώπιση τοπικών αναγκών των ΟΤΑ. Για αυτούς τους περιοριστικά απαριθμημένους λόγους επιτρέπεται η αναγκαστική εργασία, γεγονός που θέτει όρια στην άσκηση του δικαιώματος της απεργίας, έτσι ώστε να μην επιτρέπεται η έναρξη ή η συνέχιση απεργίας κατά τη διάρκεια της πολιτικής επιστράτευσης. (Η εφαρμογή αυτής της αναγκαστικής εργασίας είναι εξαιρετική και αφορά τις συγκεκριμένες αυτές περιπτώσεις. Οποιαδήποτε διεύρυνση αυτών των προϋποθέσεων είναι αντισυνταγματική γεγονός, που ισχύει για το νομ. διάταγμα 17/1974). Η πολιτική

επιστράτευση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μέσο καταστολής των απεργιών. Αυτό προκύπτει από την εξαιρετική φύση που έχει, αφού επιτρέπεται για συγκεκριμένους λόγους σύμφωνα με το αρ. 22 παρ. 3 αλλά αυτό επίσης προκύπτει και από τη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 105/57 που κυρώθηκε με το νομ. διάταγμα 4221/61 η οποία στο αρ. 1 περ. δ, απαγορεύει ρητά την πολιτική επιστράτευση ως μέσο τιμωρίας για την συμμετοχή σε απεργία, και γενικότερα ως μέσο αντιμετώπισης της απεργίας. Τέλος το δικαίωμα της απεργίας συστέλλεται όταν κηρύσσεται η χώρα σε κατάσταση πολιορκίας, κατά την οποία δεν επιτρέπεται η άσκηση απεργίας, ενώ αν ήδη έχει ασκηθεί πρέπει να σταματήσει εφόσον τα του Ν. 566/77, αφού ήδη με'αποφασίσει η στρατιωτική αρχή κατά το αρ. 3 περ.η την εφαρμογή του 48 παρ. 1 αναστέλλεται η ισχύς και του αρ. 23, που αφορά την απεργία. Βέβαια και σ' αυτή την περίπτωση θα πρέπει να εξετάσουμε ad hoc το κατά πόσο μια απεργία μπορεί να αποτελέσει απειλή κατά της εθνικής ασφάλειας και της κοινωνικής συνοχής καθώς και απειλή για το δημοκρατικό πολίτευμα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η απεργία αποτελεί ένα συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα, το οποίο δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανένα, ούτε όμως μπορεί αυτό να αποτελέσει δικαιολογία, για καταχρηστική ή Εχοντας άμεση σχέση και καταγωγή από το δικαίωμα'παράνομη χρήση του. συνδικαλιστικής ελευθερίας και δράσης αποτελεί τη μετουσίωση της προβολής των εργασιακών αιτημάτων σε διεκδίκηση και σε αγωνιστική δράση. Οι εργαζόμενοι δεν έχουν απλώς το δικαίωμα να προβάλλουν τα αιτήματά τους, να εκφραστούν τη γνώμη τους- κάτι που ούτως ή άλλως αναγνωρίζεται στο αρ. 14 παρ. 1 του Συντ.- αλλά επιπλέον έχουν το δικαίωμα να διεκδικήσουν τα αιτήματά τους έχουν δηλ. το δικαίωμα να ασκήσουν πίεση στους εργοδότες ώστε να εξαναγκασθούν να αποδεχθούν τα αιτήματα αυτά. Πλέον δεν έχουν μόνο το δικαίωμα να εκφράσουν τη θέλησή τους αλλά απαιτούν να γίνει στο μέτρο του δυνατού αποδεκτή, σεβαστή και μπορούν γι'αυτό το λόγο να ασκήσουν πίεση, δηλ. δύναμη-εξουσία σε μια ομάδα ανθρώπων. Η δύναμη -εξουσία αυτή που τους αναγνωρίζεται δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια που θέτει η φύση του δικαιώματος, δηλ. για εργασιακά μόνο ζητήματα και δεν μπορεί να οδηγεί σε καταχρηστική άσκηση ούτε σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη. Η απεργία δεν μπορεί να αποδυναμώσει την έννοια της ιδιοκτησίας, ούτε μπορεί να οδηγήσει σε οικονομικό αποκλεισμό εργοδοτικής πλευράς. Οποιαδήποτε ενέργεια, που θα οδηγούσε σε μια τέτοια κατάσταση είναι καταχρηστική και παράνομη.

Η απεργία δεν αποτελεί διεκδίκηση επάνω στην ιδιοκτησία των εργοδοτών ούτε αποτελεί απαγόρευση της οικονομικής δράσης απλώς μερικό χρονικά περιορισμένο ανασταλτικό παράγοντα, που φυσιολογικά ασκεί την απαραίτητη πίεση. Η απεργία δεν είναι αυτοσκοπός του εργατικού κινήματος, αλλά ύστατο μέσο. Ενεργοποιείται μόνο όταν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, δεν μπορούν να φέρουν αποτέλεσμα και μόνο τότε επιτρέπεται. Είναι δηλ. ένα δικαίωμα, που δεν μπορεί εύκολα να γίνει δεκτό παρά μόνον όταν η ανισότητα των δύο αυτών πλευρών δεν μπορεί μ' άλλο μέσο να αμβλυνθεί παρά μόνο με την απεργία. Η απεργία έρχεται να εξισορροπήσει την διαφορά δυνάμεως οικονομικής και κοινωνικής, που υπάρχει ανάμεσα στους εργοδότες και τους εργαζομένους, προσπαθώντας να αποκαταστήσει την ουσιαστική ισότητα των διαπραγματευτικών δυνάμεων, γι' αυτό το λόγο δεν μπορεί να γίνει δεκτή η ύπαρξη ανταπεργίας, η οποία σωστά απαγορεύεται χωρίς να είναι αντίθετη με τη συνταγματική τάξη, διότι σε αντίθετη περίπτωση θα καταργείτο ουσιαστικά η έννοια της ισορροπίας των δυνάμεων, διότι οι ήδη οικονομικά και ισχυρή ομάδα των

εργοδοτών θα έχει ένα επιπλέον δραστικό μέσο επιβολής της θέλησής της έναντι των αδυναμότερων εργαζομένων, των οποίων η απεργία θα μπορούσε εύκολα να καταστρατηγηθεί από την ανταπεργία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Π.Δ. Δαγτόγλου— “Ατομ. Δικαίωμα” τεύχ. Β., σελ. 874-885.
Γ. Λεβέντη, “Συλλογ. εργατικό— δίκαιο”, σελ. 489 - 610.
Παπασταύρου “Απεργία” σελ. 23 επ.—
Γαροφαλλίδη— “Το δικαίωμα απεργίας των δημ. υπαλλήλων” σελ. 280-320.
Καρακατσάνη— “Συλλογικό εργατικό” σελ. 280 επ.
Α. Μάνεση “Η συνταγματική αρχή της— ισότητας και η εφαρμογή της”
Συνταγματική θεωρία και πράξη, σελ. 323, επ.
— Κουκιάδης “Συλλογικές εργασιακές σχέσεις”, σελ. 510 επ.
Παπαδημητρίου— “Συλλογικές εργασιακές σχέσεις”, σελ. 37 επ.
Λεβέντη “Η απεργία ως έσχατο— μέσο και ο ν. 1876/90, σελ. 785 επ.,
Ευ. Βενιζέλος, “Πολιτική επιστράτευση— και απεργία” σελ. 726 επ.
Γκούτος, “Η ελευθερία εργασίας κατά το Σύνταγμα”— σελ. 529 επ.
Ευ.Βενιζέλος “Οι συνταγματικές ελευθερίες στην πράξη σελ. 97—
Ληξουριώτης “Ο σκοπός του Δικαιώματος της Απεργίας”— σελ.29-133.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- Απαγόρευση πολιτικής απεργίας: ΑΠ. 68/67.
Νομιμοποίηση αδέσποτης απεργίας: ΑΠ 895/81.
Ανταπεργία απαγόρευση: ΑΠ. 754/89
Καταχρηστική απεργία λόγω τρόπου που ασκείται το δικαίωμα απεργίας ΑΠ 1505/90
(απαγόρευση στους εργαζόμενους που δεν απεργούν να εργασθούν).
ΑΠ 528/90 (καταχρηστική άσκηση λόγω κατάληψης χώρου).
ΑΠ 1370/86 (καταχρηστική άσκηση λόγω κατάληψης χώρου).
Πρωτ. Αθην. 376/97 (για οικονομικές συνέπειες)